

RODINA

GRUDA

Srečanje matičarjev s tiskarji tiskarn »Toneta Tomšiča« in »Ljudske pravice, ki imajo največ besede, da sta »Rodna gruda« in koledar tako lepa. Na desni: odgovorni urednik »Rodne grude« Tomo Brejc, ki se je ob petletnici izhajanja »Rodne grude« zahvalil grafičarjem za vestno delo

VSEBINA

Ljudski poslanec Milan Apih:
Gospodarski razvoj Slovenije
v letu 1958

Dr. Rastko Močnik:
Nacionalizacija najemnih zgradb
in gradbenih zemljišč

E. Petrin:
Slovenski rojak iz Nemčije pred
kamero in mikrofonom Radia-
televizije Ljubljana

Dva nova grobova v Franciji

Cv. A. K.:
Kulturno-prosvetno življenje
ameriških Slovencev

Ina Slokan:
Med našimi v Beli krajini

Fridolin Zolna:
Požigi v Hruševju (humoreska)

Iz dela Matice in njenih podružnic
Po domači deželi

Franc Sikošek, Gladbeck:
Tako je bilo nekoč v Westfaliji

Peter Levec:
Neznani materi (pesem)

Domovina na tujih tleh

Rojaki nam pišejo

Mladi rod

Dom in družina

Anton Ingolič:
Paket od doma

Ciril Kosmač:
Očka Orel

Slika na naslovni strani

Teloh oznanja pomlad
(foto S. Letinič, Ljubljana)

Umetniška slikovna priloga

Lojze Perko: Lož

RODNA GRUDA

JE SPET DOBILA
NOVO ZUNANJO OPREMO

Veseli bomo vašega sporočila, kako vam je všeč

*Če ste z njo zadovoljni, jo pokažite
svojim prijateljem in znancem*

*Pridobite nam nove
naročnike*

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja dvanajstkrat na leto. — Poština plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 3 dolarje, — Francija letno 600 frankov, — Belgija letno 90 frankov, — Holandija letno 7 guld, — Nemčija letno 8 DM, — Italija letno 1000 lir, — Avstrija letno 40 šilingov, — Anglija letno 1 funt, — Avstralija letno 1 avstralski funt, — Argentina letno 30 pezov, — Jugoslavija letno 750 dinarjev. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. — Rokopisov ne vračamo — Cekovni račun pri Komunalni banki 600-704/5-153

Lojze Perko: LOŽ

Rodna

gruda

Ilustrirana revija Slovenske izseljenske matice v Ljubljani

ST. 2

FEBRUAR 1959

LETO VI.

Ljudski poslanec Milan Apih

GOSPODARSKI RAZVOJ SLOVENIJE V LETU 1959

Dne 28. decembra lanskega leta je Ljudska skupščina LRS sprejela družbeni plan Slovenije za leto 1959, s katerim so določene osnovne naloge in smernice gospodarskega razvoja Slovenije za letošnje leto.

Ker je gospodarstvo Slovenije sestavni del jugoslovanskega gospodarstva, je ta plan seveda v skladu s temeljnimi nalogami in smernicami zveznega družbenega plana, ki je bil sprejet še novembra 1958, prav tako kakor so tudi okrajni in občinski družbeni plani, ki se sedaj sprejemajo, v skladu z republiškim planom. Kakor ti, tako sloni tudi plan Ljudske republike Slovenije na doseženih rezultatih v preteklem letu in na ekonomsko-političnih nalogah petletnega perspektivnega plana od 1957. do 1961. leta.

Tudi v letošnjem družbenem planu je v prvi vrsti opaziti stremljenje, ki ga je že pred dobrimi štirimi leti prvi izrazil tov. Tito, namreč, da je po tolikih letih vlaganja skoraj vseh naših finančnih sredstev v težko industrijo in druge ključne objekte, ki so pomenili pogoj za našo samostojnost in podlago za vsak nadaljnji razvoj, prišel čas, da začnemo v večji meri misliti na osebno blagostanje, na boljše življenjske pogoje našega delovnega človeka.

To je v letošnjem planu izraženo predvsem v določbi o *povečani osebni potrošnji* zlasti delavcev in uslužbencev ter o *povečanju družbenega standarda* (izgradnja stanovanj, komunala, šolstvo, zdravstvo itd.) predvsem v mestih in industrijskih središčih.

Tako se v letu 1959 računa s povečanjem realne osebne potrošnje vsega prebivalstva za okoli 7%, skupne investicijske naložbe za objekte osebne

standarda pa bodo povečane povprečno za 22% (stanovanjska izgradnja za 10%, šolstvo za 46%, zdravstvo za 53%, komunalne naprave za 17% itd.).

Razen tega bo v to smer močno usmerjena tudi naša *investicijska potrošnja*. Ta bo v letu 1959 znašala okoli 75 milijard. Iz teh sredstev se bo v prvi vrsti nadaljevala izgradnja energetskih objektov, zlasti električnih central (trenutno sta na področju Slovenije v izgradnji dve veliki električni centrali), razdelilnih in prenosnih naprav ter premogovnikov. V ostalem pa bo težišče na pospešeni izgradnji oziroma *modernizaciji naše industrije*, predvsem industrije gradbenega materiala (važno za stanovanjsko izgradnjo!) ter predelovalne industrije.

Sorazmerno velika sredstva so namenjena za pospeševanje kmetijstva, in sicer za nabavo mehanizacije, za izgradnjo objektov za živinorejo ter predelavo in skladiščenje kmetijskih pridelkov, izgradnjo gozdnih cest itd., kar naj skupaj s sredstvi, ki so poleg tega določena še za melioracije, močno pospeši razvoj poljedelstva, živinoreje in gozdarstva.

S sredstvi, ki so določena za promet, se predvideva predvsem obnova voznega parka in rekonstrukcija železniških prog ter glavnih cestnih zvez, razširitev avtomatskega telefonskega omrežja, gradnja poštnih poslopij itd. V trgovini se bo z določenimi sredstvi povečalo število trgovin na drobno ter število in kapaciteta skladišč in hladilnih prostorov.

V gostinstvu je težišče investicijskih naložb na razširitvi hotelskih kapacitet (zlasti v turističnih centrih) ter restavracij s samopostrežbo. V obrti

so sredstva namenjena v prvi vrsti za povečanje kapacitete uslužnostnih in gradbeno-obrtniških obrti itd.

Predvideni porast osebne potrošnje in družbenega standarda pa je seveda odvisen od *povečane proizvodnje in narodnega dohodka* in naraščanja delovne storilnosti. V tem pogledu letošnji družbeni plan predvideva ukrepe, ki bodo zagotovili hitrejši porast naše proizvodnje.

Tako se v letu 1959 predvideva povečanje fizičnega obsega *industrijske proizvodnje* za okoli 8%. To bo doseženo na podlagi rekonstrukcij, izvršenih v preteklem letu ter z večjim izkoriščanjem rezerv, z boljšo organizacijo dela in povečanjem delovne storilnosti za 7—8%, k čemur naj pripomore tudi pred kratkim izpopolnjeni sistem delitve dohodka in nagrajevanje delavcev.

Največji porast proizvodnje se predvideva v naslednjih panogah: v elektroindustriji za 18%, v kovinski industriji za 14%, v industriji gradbenega materiala za 12%, v industriji usnja in obutve za 11% itd.

Kmetijska proizvodnja se bo ob normalnih vremenskih pogojih povečala za 9.4%, obseg tržnih presežkov pa za okoli 11%.

Tudi za promet v *trgovini* se bo predvidoma povečal zaradi povečanja kupne moči in nadaljnjega razvoja gospodarstva za okoli 8.5%, turistični promet pa za okoli 15%. Skupni obseg *obrtno proizvodnje* pa bo narastel za 8.5%.

Na temelju omenjene proizvodnje se računa s porastom *narodnega dohodka* v Sloveniji od 288.9 milijarde leta 1958 na 313.8 milijarde leta 1959, to je za 8.6%. To ne bo težko doseči ali celo prekoračiti ob izpolnjevanju vseh drugih smernic, ki jih družbeni plan v podrobnosti navaja. S tem pa bo izpolnjena tudi naloga, ki jo za to dobo postavlja pred nas petletni perspektivni načrt in pa prej omenjena naša osnovna težnja: pospešeno izboljšanje življenjskih pogojev prebivalstva.

Zlatoporočenca Buhova iz Clevelanda, ko sta lani v domačem kraju v Horjulu pri Ljubljani praznovala svoj lep živiljenjski jubilej

NACIONALIZACIJA

najemnih zgradb in gradbenih zemljišč

Dr. Rastko Močnik

Zvezna ljudska skupščina je 26. decembra na svoji zadnji seji v letu 1958 sprejela zakon o nacionalizaciji najemnih zgradb in gradbenih zemljišč. S tem zakonom je uzakonjen naš razvoj od leta 1945 na področju stanovanj in prometa s hišami in gradbenimi zemljišči. Ves ta čas smo z različnimi ukrepi in predpisi preprečevali nepravilnosti in izkoriščanje delovnega človeka. Ko smo v letu 1953 uvedli družbeno upravljanje s stanovanjskimi hišami, ki imajo več kot 3 stanovanja, smo ta smoter na področju stanovanj v glavnem že dosegli. Vendar pa s tem nismo še uredili tudi pravnih in družbenih odnosov na tem področju, še manj pa seveda na področju prometa s hišami in gradbenimi zemljišči. Vse to je vodilo do raznih špekulacij, s tem pa po eni strani do občutka negotovosti pri najemnikih stanovanj, po drugi strani pa do težav pri graditvi novih hiš zaradi večjih stroškov in pomanjkanja gradbenih zemljišč. Glede stanovanjskih hiš je z novim zakonom jasno postavljeno načelo, *da ostanejo družinske stanovanjske hiše*, to je hiše z dvema stanovanjima ali tremi manjšimi stanovanji, *v lasti zasebnikov*, najemne stanovanjske hiše, to je hiše z več stanovanji, ki bi lastniku omogočale dohodek na račun najemnikov, pa se nacionalizirajo in postanejo družbena lastnina. Zakon nadalje podrobno določa, koliko družinskih hiš oziroma koliko stanovanj v večji hiši ima lahko zasebnik v lasti, kakšne pravice ima dovedani lastnik (pravica do izbire, katero stanovanje ostane njegova last, pravica do zamenjave, pravica do odškodnine itd.) in drugo. *S hišami in stanovanji, ki so zasebnikova last, lahko ta prosto razpolaga, jih prodaja in zapusti dedičem.* Glede gradbenih zemljišč pa zakon določa, da se nacionalizirajo tista, ki so v ožjih gradbenih okoliših mest in naselij mestnega značaja; *nacionalizacija se torej ne izvede na kmetijskih, gozdnih in gradbenih zemljiščih zunaj ožjih gradbenih okolišev mest in naselij mestnega značaja.* Kljub nacionalizaciji gradbenega zemljišča pa ta nacionalizacija ne prizadene tistega, ki hoče gradbeno zemljišče, ki je bilo njegova last, uporabiti za gradnjo lastne družinske hiše. Brez dvoma bodo z nacionalizacijo gradbenih zemljišč močno zmanjšani izdatki za gradnjo stanovanjskih hiš in bo pospešena stanovanjska izgradnja; glavno korist od tega pa bodo imeli delovni ljudje, ki potrebujejo stanovanja.

Naše bralce homo po potrebi natančneje seznanili z določbami zakona in jim dali pojasnila o posameznih podrobnostih.

TOVARIŠI V MIRU

S poti predsednika Tita po azijsko-afriških deželah

»Brez omahovanja ste obsodili sile, odgovorne za današnjo napetost v svetu, katere posledica je ustanavljanje blokov ... Narodi Indije in Jugoslavije so tovariši v miru, ne v orožju ...«

Iz spomenice, ki so jo predstavniki mesta Hajderabad in Sekunderabad (Indija) izročili maršalu Titu.

»... Ogromna večina ljudi na svetu teži za razvijanjem mednarodnega sodelovanja in za obravnavanjem perečih mednarodnih problemov po poti pogajanj in sporazumov ...«

Iz uradnega sporočila o državnih razgovorih maršala Tita in predsednika Indonezije Sukarna.

»... S posebnim zadovoljstvom je bila ugotovljena obojestranska pripravljenost sedanje prijateljstvo in plodno sodelovanje med obema deželama razvijati in še nadalje razširiti na vsa področja medsebojnih odnosov ...«

Iz skupnega poročila o obisku maršala Tita v Burmanski uniji.

»... Izvenblokovskim državam pripada spričo njihovega položaja in možnosti, da presojuje velike svetovne dogodke objektivno in nepristransko, velika in konstruktivna vloga na svetovnem poprišču ...«

Ceylonski premier Salomon Bandaranaike v svoji izjavi novinarjem pred prihodom maršala Tita na Ceylon

Tomco Brejc

Naloge sindikatov Jugoslavije v sistemu delavskega samoupravljanja

Družbena vloga sindikatov v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji je ves čas po osvoboditvi največjega, lahko bi rekli, odločilnega pomena.

Takoj po osvoboditvi je bila naloga sindikatov mobilizirati vse telesne in umske moči delavcev in nameščencev za obnovo opustošene dežele.

Ko je bila obnova končana, je sledila druga še težja naloga: treba je bilo prav tako mobilizirati vse sile in sposobnosti delavcev in nameščencev za izgradnjo močne, moderne industrije in kmetijstva, brez katerih si izboljšanja življenja delovnih ljudi, zlasti pa v tako zaostali deželi, kakršna je bila Jugoslavija takoj po drugi svetovni vojni, ni bilo mogoče niti zamisliti.

S pomočjo sindikatov je bila tudi ta naloga uspešno izvedena. Danes ima Jugoslavija močno in moderno urejeno industrijo. V zadnjih dveh letih pa tudi kmetijstvo naglo napreduje.

Leta 1950 so tovarne, rudniki ter vsa druga podjetja prišla pod upravo delavskih svetov. Ko se je to zgodilo, so mnogi dobromisleči organizirani delavci in celo funkcionarji vpraševali, kaj bodo delali sindikati sedaj. Mnenja, da v sistemu delavskega upravljanja podjetij sindikati niso več potrebni, niso bila tako redka.

Toda življenjska praksa je kaj kmalu dokazala, da je tako mnenje docela zgrešeno. Dokazala je, da so sindikati tudi v državi, v kateri vodijo podjetja delavski sveti, taka organizacija delavcev in nameščencev, ki je ne more zamenjati nobena druga ustanova ali organizacija na svetu, da je vloga sindikatov v sistemu delavskega upravljanja

podjetij treba samo krepiti, ne pa slabiti, in če sindikati ne bi obstajali, bi jih morali takoj ustanoviti. To pa med drugim tudi zato, ker so sindikati sami važen sestavni del mehanizma delavskega upravljanja podjetij, katerih naloga je, da mobilizirajo množično iniciativo pri vseh delavcih podjetja, da s svojimi nasveti, predlogi, stvarno in utemeljeno kritiko pomagajo k hitrejšemu gospodarskemu razvoju in napredku dotične gospodarske ustanove.

Naloga delavskih svetov je, da dobro gospodarijo, da podjetje napreduje, da se proizvodnja dviga, izboljšuje kvaliteta proizvodov, uvajajo novi izdelki itd. itd.

To so samo glavne naloge delavskih svetov, poleg teh morajo izvrševati še celo vrsto drugih, manjših nalog, ki pa so z zgoraj naštetimi ozko povezane. Članom delavskih svetov praktično čas ne dopušča, da bi se lahko bolj podrobno ukvarjali s človekom, ki dela v podjetju. Ta naloga izrednega pomena pripada sindikatom tudi v sistemu delavskega upravljanja tovarn ali z drugimi besedami povedano *vsakodnevna, vsestranska skrb za delovnega človeka, tudi v naši novi družbeni stvarnosti je in ostane glavna, tradicionalna naloga sindikata.*

Kaj razumemo pri nas pod besedo »vsestranska skrb za delovnega človeka«?

To je celotna problematika, ki se začneja pri sprejemu in uvajanju delavcev na delovnem mestu, in dalje skrb za delovno varnost, zdravstveno stanje, za ustrezno nagrajevanje delavcev, preskrba delavcev s stanovanji, organizacija prehrane, skrb

za prevoz na delo, za smotrno izkoriščanje dopustov, za oddih in razvedrilo delavcev itd. itd.

Druga prav tako važna, toda mnogo težja naloga sindikatov, preračunana hkrati na daljšo dobo, je prevzgojiti naše delovne ljudi, ki dejansko niso več mezdni delavci v starem pomenu besede, v nove, samostojno misleče in samozavestne delovne ljudi, ki bodo na svojem delovnem mestu znali dobro delati, proizvajati kvalitetne izdelke in bodo obenem znali prav tako dobro gospodariti v podjetju, katerega vodstvo in upravljanje jim je skupnost zaupala.

Razume se, da je za doseg zgoraj navedenega cilja potrebna visoka strokovna izobrazba delavcev. Vendar tudi strokovna izobrazba še ni vse. Zato je naloga sindikatov, da podprejo ne samo ustanove, ki se ukvarjajo s strokovno vzgojo delavcev, temveč tudi vse tiste ustanove in organizacije, ki se ukvarjajo s splošno kulturno izobrazbo tako mladih kot že odraslih delavcev, da bi se tako dosegel končni cilj: doseči, da bo večina delavcev strokovno visoko sposobna in da bodo to hkrati izobraženi delovni ljudje z visoko človeško in duhovno kulturo, na podlagi katere se bodo šele razvili med ljudmi resnično lepi, družabni in tovariški medsebojni odnosi.

Še nekaj o trenutno najvažnejših nalogah.

Tretji plenum republiške zveze sindikatov Slovenije je preteklo jesen ugotovil, da bodo v letu 1959 finančni skladi podjetij za splošne potrebe znašali okrog 10 milijard dinarjev. Naročil je vsem okrajnim in občinskim odborom sindikatov, naj se zavzamejo za to, da se bo najmanj dve tretjini gornje vsote porabilo za gradnjo novih delavskih stanovanj, novih delavskih menz, počitniških domov, bolniških ambulant in zdravstvenih domov, to se pravi, vseh tistih ustanov, ki lahko mnogo pripomorejo k izboljšanju življenjskih pogojev delavcev in nameščencev.

Četrty plenum republiške zveze sindikatov Slovenije, ki je bil 9. januarja letos, je še enkrat odobrilo gornje navodilo, obenem pa je postavil pred sindikate še eno izredno važno nalogo, ki mora biti uresničena v letu 1959, a to je, doseči, da bo večina delavcev za svoje delo plačana izključno po delovnem učinku in da bo čimmanj tistih delavcev v podjetju, ki bodo dobivali plačo po delovnem času, to je na uro. Povečati proizvodnjo, s tem pa tudi osebne prejemke, to je glavni smisel te naloge. Ne gre drugače. Govoriti delavcem o povečanju plače in se hkrati ne boriti za povečanje proizvodnje, je čista demagogija, ki v taki ljudski državi, kakršna je Jugoslavija, danes najprvo škoduje delavcem samim. Sicer pa so delavci vedno pripravljeni delati več in boljše pod pogojem, da bodo tudi več zaslužili. Višja produktivnost dela bo povečala proizvodnjo v vseh panogah industrije in kmetijstva, to pa je edina pot, ki vodi tudi k povečanju blagostanja vseh delovnih ljudi naše države.

Trgovski promet pred novim letom v Ljubljani

Dokaz gospodarskega napredka pri nas je tudi živahen trgovski promet. Za primer objavljamo nekaj števil:

V veleblagovnici NAMA pred glavno pošto v Ljubljani so kupci iskali vse od kraja: od železine do tekstilnega blaga. Letos so prodali velike količine igrač, mnogo več kakor druga leta. Tako so prodali 26. decembra za 10,5 milijona din blaga, 27. decembra za 4,5 milijona din (ker je bila sobota, so imeli odprto le dopoldne), 29. decembra za 12 milijonov din, 30. decembra za 13,75 milijona din in 31. decembra tudi za 12 milijonov din raznega blaga. V tej veleblagovnici so v decembru 1958 prodali skupno za 201 milijon din blaga, kar je za 24 milijonov din več kakor lani. V celem letu 1958 so prodali za 1 milijardo 566 milijonov din (1.566.000.000 din) raznega blaga, kar je za celih 100.000.000 din več kakor leta 1957. V trgovski poslovalnici Tromostje, kjer se prodaja predvsem tekstilno blago in igrače, so pa prodali: 26. decembra za 4.983.000 din, 27. decembra za 2.593.000 din, 28. decembra za 2.679.000 din, 29. decembra za 5.563.000 din, 30. decembra za 7.079.000 din in 31. decembra za 5.247.000 din. V decembru so prodali za 91.177.000 din, v celem letu 1958 pa za 702.000.000 din. Največ so prodali v dneh okrog novega leta otroških stvari: konfekcije in igrač.

Poglejmo še prodajalne trgovske podjetja »Sadje-zelenjava«, ki preskrbuje Ljubljano z domačim in tujim sadjem, z zelenjavo in podobno. Tam so prodali 27. decembra za 10 milijonov din, 28. in 29. decembra za 12 milijonov din, 30. decembra za 5 in 31. decembra za 6 milijonov din. Samo pomaranč so prodali okrog 120 ton ali 12 vagonov. Poleg tega so prodali še 2 vagona mandarin. Če bi pa pomaranče in mandarine dobili pravočasno, bi jih prodali še več.

Ti podatki kažejo, kakšno je bilo življenje po ljubljanskih trgovinah okrog novega leta. Če bi vprašali vse ljubljanske trgovine, bi bili podatki prav gotovo podobni. Celotni promet bi šel v stotine, če ne v tisoč milijonov din. Iz tega naj si naši rojaki ustvarijo pravilno in pravično sliko o življenjski ravni v stari domovini

—st—

Čeprav smo v tem članku našeli le nekaj najvažnejših nalog Zveze sindikatov Jugoslavije, upamo vendarle, da smo dosegli to, da bo slehernemu bralcu »Rodne grude« jasna pomembna vloga naših sindikatov za vsestranski in hitri napredek države, za dvig življenjske ravni naših delovnih ljudi. Sicer pa bomo o delu naših sindikatov v tem letu v »Rodni grudi« še poročali.

Poln njemu lastne vedrine, mladeniško čil je januarja praznoval petinsedemdesetletnico naš predsednik, ljudski poslanec Ivan Regent. Na teh petinsedemdeset let se lahko s ponosom ozre, saj so ena sama nepretrgana veriga dela in vztrajne borbe za pravice delavcev. Stevilnim čestitkam pridružujemo tudi svojo. V imenu vseh naših odbornikov, uslužbencev in naših rojakov, ki si s trdimi žulji na tujem služijo kruh, mu toplo želimo še mnogo let v čistem zdravju in novih delovnih uspehov.

Slovenska izseljenska matica
in njene podružnice

Slovenski rojak iz Nemčije pred kamero in mikrofonom Radija-televizije Ljubljana

Dvorana Slovenske filharmonije v Ljubljani, sprejme lahko več sto poslušalcev, je bila lani 28. decembra polna do zadnjega kotička. Kako tudi ne, saj je bila na sporedu vsem slovenskim radijskim poslušalcem zelo priljubljena oddaja »Pokaži kaj znaš«. In ta pritegne vedno toliko občudovalcev, kot le redko katera kulturna prireditel. Seveda pa so takrat odprti tudi vsi radijski sprejemniki in okoli njih, brez pretiravanja, na sto tisoče ljudi. Prav oddajo, o kateri govorimo, pa je tedaj prvič prenašala tudi jugoslovanska televizija za svoje celotno omrežje.

Oddaja »Pokaži kaj znaš« je posebno priljubljena zato, ker v njej nastopajo samo resnični amaterji: delavci, gospodinje, uslužbenci in drugi, skratka ljudje, ki jim petje, recitacija, igranje, pisanje pesmi in drugo ni poklic, ampak se z vsem tem ukvarjajo iz ljubezni. Tako je bilo tudi 28. decembra. Na odru so se vrstili nastopajoči: gospodinja s harmoniko, uslužbenec-tenorist, 10-letni fantič z violino. Četrty je prišel na vrsto slovenski rojak iz Gladbecka v Nemčiji, 50-letni Anton Urh, po poklicu rudarski nadzornik, zdaj pa slušatelj višje šole v Kölnu. Za novoletne praznike je prišel obiskat očeta v Kamniku in ostal v Sloveniji do 6. januarja.

Dlani več sto poslušalcev v dvorani so še močnejše udarile druga ob drugo, ko je napovedovalec dejal:

»V posebno veselje nam je, da lahko sredi med nami pozdravimo potomca tistih naših rojakov, ki so pred toliko leti odšli na tuje po srečo, potomca slovenskih izseljencev.«

In nato kratek razgovor pred kamero in mikrofonom:

— V Sloveniji sem zdaj že četrtič. Toda letošnji obisk je zame še pomembnejši, saj je prišla z menoj tudi moja ženka, domačinka iz Nemčije. Šest mesecev sem poročen in bi rad, da bi tudi ona spoznala domovino mojih staršev.

— Pa ji je všeč pri nas?

— Zelo, pravi, da bova še prišla.

— Vi ste se rodili v Nemčiji, pa vendar še kar lepo govorite materin jezik.

— Za silo še gre, a težko. Saj veste, kako je, če človek obiskuje vse šole od osnovne pa naprej v tujem jeziku. Doma pa smo z mamo govorili samo slovensko, saj ona nemško niti ni znala. Tudi slovensko šolo smo imeli, toda so jo brž po nastopu nacizma prepovedali. Želel pa bi se izpopolniti v znanju slovenščine in bi rad slovensko-nemško slovnico, a je žal kjub iskanju nisem dobil.

— Kot je meni znano, take slovnice še ni. Pravim, še ni zato, ker si Slovenska izseljenska matica prizadeva, da bi izdala tudi take knjige za razne jezike oziroma dežele, kjer žive slovenski rojaki. Upajmo, da bo v tem svojem prizadevanju uspela. Nocoj nastopate kot pevec. Ste morda študirali petje?

— Ne, le zelo rad prepevam, iz čistega veselja. Doma v Nemčiji pojem v zboru, končal pa sem študij klavirja na konservatoriju.

— Želim vam veliko uspeha pri nocojšnjem nastopu in še kdaj na svidenje.

In potem je rojak Urh ob spremljavi klavirja zapel. Pel je dve ariji iz Verdijevega Rigoletta, prvo v italijanščini in drugo v nemščini. Zelo lepo, tako da je še med ptjem druge arije telefonirala v radio neka solistka ljubljanske Opere, če morda to le ni šolan pevec. Tudi poslušalci v dvorani so rojaka Urha nagradili z navdušenim aplavzom,

obe komisiji, strokovna in iz občinstva, pa sta mu dali eno najvišjih ocen.

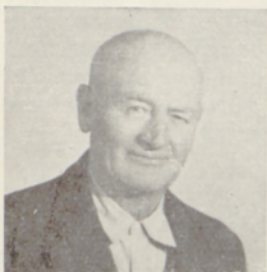
Tako je prvič na javni oddaji Radia-televizije Ljubljana nastopil naš rojak-slovenski izseljenec. Kako, da se je odločil za oddajo? Znanci in sorodniki v Kamniku so ga slišali, kako poje in so ga kar prijaveli, on sam pa je na to pristal. To pa je nov dokaz, kako priljubljena je med slovenskimi radijskimi poslušalci oddaja »Pokaži kaj znaš«, na kateri v plemenitem tekmovanju merijo svoje moči naši preprosti, a za lepo umetnost vedno navdušeni ljudje.

E. Petrin

Rojak Anton Urh iz Gladbecka v razgovoru z urednikom izseljenske oddaje Ernestom Petrinom

DVA NOVA GROBOVA V FRANCIJI

Poslednja želja se mu ni izpolnila

Lani 27. decembra smo iz naše srede izgubili najstarejšega rojaka in člana slovenskega društva v Tucquegnieuxu Franca Podlesnika, ki je že leta 1925 odšel kakor mnogo drugih naših rojakov z družino v francoske rudnike, kjer je globoko pod zemljo s pošom oblitim čelom služil kruh svoji devetčlanski družini.

Rodil se je leta 1885 v Šentrupertu na Dolenjskem, tam je bil doma in tja bi se bil rad povrnil.

To željo je gojil, se ob njej razžoljal, sanjaril. Z ženo se je pomenkoval kakor otrok o svoji domovini, kdaj bosta šla tja morda za vedno?! Ta sreča pa mu ni bila dana. Zahrbtna bolezen je prej storila svoje, ga položila v grob, še preden je po dolgih letih spet videl svojo domovino — svojo dolensko stran.

Težko je umrl, saj je bilo njegovo srce tako polno hrepenenja, kateremu se je težko odreklo.

Naj mu bo dobra tuja zemlja, ki jo je toliko let pojil s svojim znojem. Vsem njegovim izrekamo toplo sožalje!

Janez Senegačnik,
predsednik društva »Bralstvo-Edinstvo«
Tucquegnieux

Izgubili smo dobrega prijatelja

Vsem bralcem »Rodne grude« sporočamo žalostno vest, da nas je za vedno zapustil naš dragi nepozabni tovariš Jernej Spitalar. V starosti 60 let ga je pokopala zahrbtna rudarska bolezen silikoza. Bil je vedno v prvih vrstah zavednega delavstva. Pridno se je udeleževal tudi na kulturnem področju. Bil je vodja in režiser mnogih iger, tudi zelo zahtevnih, kakor »Martina Krpana«, »Rokovnjačev« itd., ki so pod njegovim veščim vodstvom dosegle lepe uspehe.

Z zakonsko družico sta vzgojila šest zdravih krepkih otrok. Drugi sin Stanislav je bil med vojno od gestapovcev ujet in odpeljan v nemško koncentracijsko taborišče, od koder je bil po osvoboditvi ves bolan, tako rekoč na pol mrtev, ornjen družini.

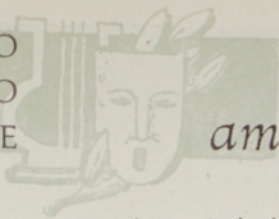
Sinova nesreča je očeta silno pretresla in bila glavni vzrok, da se je z družino odselil v južne kraje Francije, kjer je zdaj našel svoj prezgodnji grob.

Radi smo ga imeli, saj je bil naš dober tovariš v rudniku ter neutrujen in poln idej pri našem kulturnem delu.

Njegova smrt je pretresla vse, ki smo ga poznali in imeli radi. Krog njegovih prijateljev je bil zelo velik, posebno tistih, ki so doma iz njegovega rodnega kraja Hrastnika.

Naše globoko sožalje njegovi družini. V naših srcih bo ostal spomin nanj lep in svetel. V imenu njegovih prijateljev

Justin Cebul,
Lievin, P. d. C., Francija

Tudi na jesen 1958 je bilo kulturno prosvetno delo naših rojakov v Združenih državah spet zelo razgibano. Zlasti v Clevelandu so se potrudili.

Poročali smo že o nekaterih koncertih. Tako, da je sezono pričel 26. oktobra pevski zbor »Planina« iz Maple Heightsa pri Clevelandu, ki je imel koncert v Slovenskem domu na 5050 Stanley Ave.

2. novembra je bil v veliki dvorani Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave jesenski koncert Glasbene matice iz Clevelanda. V prvem delu koncerta, ki ga je izvajal celotni zbor (pevke so bile oblečene v narodne noše), so bile na sporedu umetne pesmi, v drugem delu pa so bili prizori iz »Prodane neveste«. V tretjem delu so imeli narodno pesem »Rožmarin«, pri kateri je pri vsaki kritici pela solistično točko druga pevka. Sledili so še odlomki iz raznih oper, solospevi in nekaj zborovskih skladb s solističnimi točkami. Za zaključek je bilo tudi nekaj pesmi v angleščini. Skupno je sodelovalo 16 solistov in solistk. Zbor je ob polni dvorani vodil Tone Šubelj.

9. novembra je gostoval *clevelandski pevski zbor »Zarja«* ob proslavi 40-letnice Slovenskega doma v Waukeganu, Ill. v tem domu z Gregorčeve tridejanske opereto »Lectovo srce«. Spotoma je »Zarja«, ki je zdaj najstarejši slovenski pevski zbor v Clevelandu, 8. novembra gostovala na proslavi 55-letnice društva SNPJ št. 1 »Slavija« v Chicagu. 30. novembra pa so »Zarjani« prikazali Gregorčevo opereto »Lectovo srce« tudi doma v Clevelandu v dvorani Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave. Ta uprizoritev je bila namesta vsakoletnega jesenskega koncerta.

16. novembra je bil v Clevelandu v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. jesenski koncert Mladinskega zbora pri SDD. Dvorana je bila tudi nabito polna. Nastopil je zbor 50 otrok tretjega slovenskega rodu pod vodstvom pevovodje Josepha Gregurinčiča. Mali pevci so nastopili v narodnih nošah, kar je dalo koncertu slavnosten in pristno domač značaj. Sodelovali so zbor, dva dueta, moški in ženski kvartet in mladinski orkester. V drugem delu sporeda so prikazali glasbeni prizor »Slovene Dream« (Slovenske sanje), ki sta ga priredila pianist Edwin Polšak in njegova žena-pevka Štefka. Imeli so popoln uspeh.

Istega dne (16. novembra) je imel *clevelandski pevski zbor »Triglav«*, ki deluje že enajst let, koncert v Yukonu, Pa. Tu imajo Triglavane prav radi in so gostovali tam v zadnjih letih že tretjič. V prvem delu je bil koncert slovenskih narodnih in umetnih pesmi, v drugem delu pa so prikazali

igrico s petjem »Ko se ljubezen zbudi«. Zbor vodi Tone Šubelj. Koncert je priredila Westmorelandska federacija društev SNPJ.

Tudi *cerkveni zbor »Lira« pri sv. Vidu v Clevelandu* je imel v novi šolski dvorani pri sv. Vidu 16. novembra koncert slovenskih cerkvenih, narodnih in umetnih pesmi. Na sporedu je bilo 21 točk. Zbor je vodil Martin Košnik, pri klavirja pa sta bila Joseph Urbas in Regina Brazaitis.

23. novembra je bila v dvorani Slovenskega narodnega doma na St. Clairu v Clevelandu uprizorjena ljudska igra v štirih dejanjih »Stari in mladi« pesnika Antona Medveda, ki so jo prikazali igralci *Slovenskega odra v Clevelandu*. Pred tem so podali »Scapinove zvijače«.

Moški pevski zbor »Slovan« iz Euclida pri Clevelandu je imel svoj jesenski koncert 7. decembra v dvorani Slovenskega društvenega doma na Recher Ave v Euclidu. Na koncertu so zapeli vrsto novih slovenskih skladb, ki so jih zborovi člani prinesli z obiska v stari domovini.

Pevski zbor »Jadran« pa lansko jesen ni imel samostojnega koncerta.

V Chicagu so pričele sezono Progresivne Slovenke krožka št. 9 s koncertom pod nazivom »Musicale«. Na njem so sodelovali: pevski zbor »Prešeren« pod vodstvom prof. Kubine s slovenskimi in angleškimi pesmimi, solistka Marie Petek-Sebastian, ki je zapela poleg drugega tudi eno slovensko pesem v dramatičnem prizoru s svojim šestletnim sinčkom, mlada pevka Anna Kramer ter Dorothy Sodnik in Betty Nadvornik. Zapeli sta venček narodnih. Predstavila se je tudi Marie Tome, miss SNPJ za 1959.

2. oktobra je bil koncert *pevskega zbora Slovenske ženske zveze v Chicagu*. — 16. oktobra je bil jesenski koncert *pevskega zbora »Prešeren«*, ki bo imel letos 50-letnico. Sodelovali so poleg zbora samega še pevski zbor SZZ iz Chicaga, njen deklški plesni odsek ter znani operni pevec Dragutin Šoštarko. V duetu sta nastopila Joe Podlesnik in Frank Gradišek. Namesto bolnega pevovodnje prof. Kubine je vodil zbor Frank Gradišek.

22. novembra so imeli v Chicagu koncert *tudi pevci pri fari sv. Štefana*. Na sporedu so bile slovenske narodne in umetne pesmi. Za konec je bila prikazana Vodopivčeva spevoigra »Srce in denar«.

Kakor torej vidimo iz tega — prav gotovo ne popolnega pregleda —, naša Ameriška Slovenija kulturno in prosvetno krepko živi.

Cv. A. K.

Levo: rojak F. Ževart izroča jugoslov. veleposlaniku dr. Uvaliću simbolično darilo — rudarsko svetilko.
Desno odbor društva »Združenje Jugoslov. v severni Franciji«.

Lepa slovesnost v Sallauminesu

Malo je tako lepih slovesnosti pri nas, kakršno smo doživeli lani, ko smo proslavili 15-letnico proglasitve FLR Jugoslavije. Slavnosti se je udeležil tudi naš veleposlanik dr. Radivoj Uvalić s svojim tajnikom Novakovičem, kar nas je še posebej razveselilo. Tako smo v zadnjih letih že drugič pozdravili v svoji sredi visoke predstavnike svoje domovine. V nepozabnem spominu nam je ostal tudi obisk veleposlanika Aleša Beblerja in njegove soproge, ki sta v letu 1956 prišla v naše s premogovim prahom pokrite kolonije v okolici Lensa-Lievina-Sallauminesa.

Uvodno besedo pri proslavi našega narodnega praznika je spregovoril predsednik »Združenja Jugoslovanov v severni Franciji« Jean Tomc, narkar je mladinka Ževartova g. veleposlaniku izročila šopek cvetlic, njen oče Fridl Ževart pa mu je poklonil naše skromno simbolično spominsko darilo — rudarsko svetilko. V daljšem govoru je

nato orisal položaj nas izseljencev v Franciji rojak Martinčič. Za njim pa je povzel besedo g. veleposlanik, ki je naglasil velik zgodovinski pomen 29. novembra za nas Jugoslovane. S trnjem je bila posuta pot jugoslovanskih narodov v zadnji svetovni vojni, s srčno krvjo je bila odkupljena svoboda, ki je zato tudi tembolj dragocena in jo bodo znali braniti do zadnjega diha.

G. veleposl. je nato šel od mize do mize in se razgovarjal z nami. Dvorana je bila dobro zasedena. Slovesne prireditve so se udeležili rojaki iz vseh krajev Severne Francije. Ob tej priložnosti je naše društvo tudi razdelilo 41.000 frs podpore najpotrebnejšim članom. Hitro, mnogo prehitro je potekal čas. S toplim stiskom roke smo se poslovili od visokega zastopnika Jugoslavije, nato pa smo ob tovariškem pomenku, ki so ga lepšale naše slovenske pesmi in rujna francoska kapljica, posedeli in se veselili še pozno v noč.

Jurij Artič
za »Združenje Jugoslovanov v Sev. Franciji«
Lievin — P. d. C.

K petindvajsetletnici, ki jo je v tem mesecu praznovala organizacija Progresivnih Slovenk, naše iskrene čestitke

Slovenska izseljenska matica

MED NAŠIMI V BELI KRAJINI

Štirje smo se odpravili na pot med naše dobre prijazne Belokranjce, da malo pogledamo sem in tja, kjer žive naši Amerikanci-povratniki. V naši skupini seveda ni manjkal odbornik matice in povratnik iz Kanade Lojze Zdravje, ki je bil pravzaprav naš vodič. Našemu prijaznemu povabilu se je tudi odzval med Belokranjci in našimi Amerikanci dobro znani kume Božo Račič, nekdanji učitelj iz Adlešičev in vneti propagator belokranjske folklore, ki je že nad trideset let stalni dopisnik newyorškega »Glasa naroda«. Tudi naš Edo kot fotograf in šofer je bil seveda kaj veljavna oseba, no, nazadnje sem bila zraven še jaz, ki mi je bilo naloženo, da o tem našem izletu malo napišem v »Rodno grudo«.

Ljubljana je še spala vsa zavita v temo, ko nas je v nedeljskem jutru avto potegnil proti Dolenjski. Ugibali smo, kakšno bo kaj vreme, saj je bil na koledarju že 21. decembra in čeprav je bilo prej ves teden sončno in seveda tudi še brez snega, mora biti človek ob takšnem času kar pripravljen na kakšno hitro vremensko spremembo. Ko smo se zapeljali na novo avtomobilsko cesto, je naš avto kar zaplaval. Res, čudovita vožnja! Obžalovali smo, da se ne moremo še dalje tja proti Zagrebu peljati po njej.

V Novem mestu nas je pozdravilo jutro in kmalu nato prvi skopi sončni žarki. Razveselili smo se: Lepo bo! Nismo se zmotili. Ko smo se pripeljali čez Gorjance, nas je sprejela Bela krajina razkošno lepa, kakor mlada nevestica. Kako radi bi vsaj nekaj te živo utripajoče lepote zelenozlatih holmov in dolinic, pa drobnih belih hišic pripetih nanje, zajeli v prgišče in poslali vsem tistim Belokranjcem po svetu, ki žive tako daleč od domačega kraja...

Nameravali smo obiskati Jugorje, prvo uskoško vas. Tam je v Skemljevcih, Na Luži in drugih okoliških vaseh doma precej izseljencev, ki so šli za kruhom v svet po prvi svetovni vojni in zdaj delajo večinoma v Kanadi. Toda vasi so bile predalet od ceste in smo obisk odložili za prihodnjic.

Nadaljevali smo pot mimo vasice Hrast in skozi po vojni obnovljeni Suhor, ki se ponaša z električno žago, last tamkajšnje lesne zadruga. V Trnovcu smo obiskali Janeza Petriča, ki ima v Torontu v Kanadi svojega brata in hčerko. Brat Joe Petrič je v Torontu že 30 let in ima tam svojo obrt. Udejstvoval se je tudi v društvenem življenju. Med zadnjo vojno je bil član Zveze kanadskih Slovencev in blagajnik pri Svetu kanadskih južnih Slovanov.

Na zdravje in srečo v novem letu smo seveda morali poskusiti kozarček letošnjega. Zapisali smo si pozdrave, ki jih Petričevi pošiljajo svojim sorodnikom v Kanado, in seveda vsi družinico na domačem pragu tudi fotografirali.

Na poti proti Metliki nas je Bela krajina vedno bolj sprejemala v svoje razkošno naročje. Prelep je bil razgled na Lokvico in vinograde nad Metliko, ki so dali letos obilno in dobro kapljico.

Kar hitro smo se znašli v Metliki, prijaznem mestecu na holmu med potokom Obrhom in presihajočim Suhorom. Mestece ima za seboj dolgo zgodovino. V bližini so našli celo naselje iz predzgodovinske dobe in več rimskih spomenikov. V starem obzidju so še dobro vidne nekdanje mestne utrdbe. Sredi mesta stoji zgodovinski metliški grad, v katerem je urejen muzej. Kakor vsa Bela krajina je tudi Metlika doprinesla svoj častni delež v narodnoosvobodilni borbi, ki se je tu razgibala že kmalu po ustanovitvi OF. Pri tem ima največ zaslug narodni heroj Jože Borštnar. Pri Trnovcu je Cankarjeva brigada konec leta 1942 prizadela težak udarec fašističnim zavojevalcem. Po kapitulaciji Italije je bila Metlika vse do konca vojne osvobojena. V njej je imel Glavni štab NOV Slovenije oficirsko šolo. Ko je julija 1944 vdrla v Belo krajino nemška divizija, je Metlika utrpela veliko gmotno škodo.

Ustavili smo se pred Metliškim gradom in si ogledali muzej. Vodiča res nismo mogli imeti boljšega kakor smo ga imeli, namreč Boža Račiča, ki je veliko predmetov za ta muzej sam zbral in po-

Janez Petrič iz Trnovca pri Metliki, ki ima v Kanadi brata in dve hčerki

Rojak France Nemanič iz Radovičev z družino pred svojo novo hišico

magal pri ureditvi muzeja. Za to svoje delo je dobil tudi javno priznanje s tem, da so ga Metličani izvolili za častnega občana. Skrbno urejeni predmeti, zbrani z gradov, cerkva in kmečkih domov sestavljajo bogato in res zanimivo zbirko. Lepo urejen in zelo zanimiv je tudi poseben oddelek, ki je posvečen spominom iz časa NOV. Prostora nam manjka, da bi o vsem tem podrobno spregovorili, pa bomo enkrat kaj več napisali morda samo o tem.

Ker je bila nedelja, je bilo na trgu polno Metličanov in okoličanov in med njimi seveda nešteto znancev našega spremljevalca Račiča. Od vseh strani si slišal pozdrave in klice: »Kume, kume...« Nam pa se je mudilo in smo po okusni južini v gostilni, ki nam jo je priporočil »kume«, nadaljevali pot skozi Rosalnice proti Radovičem.

Mimogrede seveda samo od zunaj smo si ogledali novo tovarno trikotaže »Beti«, kjer dela okrog 200 delavk in delavcev. Videli smo seveda tudi ogromno novo vinsko klet, ki izgleda na zunaj kakor velikanski ploščat hrib, saj je vsa pokrita z zemljo. Ta klet, ki je letos sprejela v shrambo prve pošiljke, lahko vskladišči naenkrat 150 vagonov vina. Tako gre tudi včasih tako siromašna in zapostavljena Bela krajina danes nezadržno in smotno po poti napredka.

V Radovičih smo obiskali Franceta Nemaniča, ki je dolga leta delal v Kanadi v Port Arturju v Alberti kot gozdni delavec in se je vrnil v domovino že s prvo skupino povratnikov l. 1947. Prej je bil štiri leta podpredsednik Kmetijske obdelovalne zadruge v Metliki, zdaj pa je zaposlen pri tovarni »Beti« v Metliki.

Ko smo sedli v njegovi novozgrajeni hiši, kamor so nas prijazno povabili, je skozi široko okno sijalo sonce na zibelko, kjer je ležala mala vnučka Marijica in se razposajeno smejala. Gospodinji sta nas gostoljubno postregli in pomenek se je razpletel o tem, kako je bilo včasih, in kako je danes

vse drugače. Kar zasedeli bi se, toda pot je klicala dalje... Za prijazno gostoljubje smo jim pustili koledar in »Rodno grudo«. Fotograf je napravil fotoposnetek za »Rodno grudo«, še topel stisk roke in iskrene želje za zdravje in srečo v novem letu... In spet dalje in dalje skozi prijazno s skoraj poletno toplim soncem preplavljeno pokrajino. S ceste smo zavili na kolovoz proti Primostku, ki je na pol poti med Metliko in Podzemljem. Tam smo se srečali z Antonom Štefaničem, ki jo je pravkar peš primahal iz Metlike. Prav njega smo tudi iskali. Tudi on je povratnik iz Kanade. V Primostku ima veliko kmetijo, kjer gospodari z ženo in snaho, sin pa je zaposlen kot uradnik v Metliki na občini. Da mu ne gre slabo, se mu že na zunaj pozna. Z našim Lojzetom sta obujala spomine na Kanado in marsikakšno hudomušno uganila, k temu je seveda po svoje pripomogla tudi domača izvrstna kapljica, s katero so nam postregli. Kakor cekin se je lesketala v kozarcih, da je naš »kume« Božo navdušeno zapel:

*Glaške vzemimo,
glas zaženimo —
oj, ti vino drašičko...*

Še fotoposnetk za slovo in tople želje za srečo v novem letu in mahnili smo jo proti Podzemlju. Obiskati smo nameravali Malko Pezdirc, ki ima dve sestri v Detroitu, pa smo našli doma samo

»Kar k tebi se bom postavil,« je rekel kume Božo, ko je fotograf vzel »na piko« rojaka Antona Štefaniča in njegova ljubka vnučka v Primostku pri Gradacu

njenega moža. Povedal nam je, da se je odpeljala v Brestanico k hčerki, ki je tam učiteljica. Ker se nam je mudilo, se nismo delj ustavljali, čeprav nas je prijazno vabil. Kar k avtu je prinesel steklenico, da smo se prepričali, kako dobro črnino je letos pridelal. Res, izvrstna kapljica! sta enoglasno potrdila strokovnjaka Lojze in Božo.

Ob tihi Kolpi in belih brezah nas je vodila pot proti Adlešičem. Med vinogradi so nas kot šopki pozdravljale rumene beke (neke vrste vrbe). Res, tu na vsakem koraku čutiš, da je ta deželica kakor ustvarjena za pravljice in pripovedke.

V Adlešičih smo se oglasili pri našem Amerikancu Nicku Skubetu, o katerem smo podrobneje pisali že v prejšnji številki. Njegova sestra Marica je pravkar kuhala brinjevec, pa je vseokrog tako lepo dišalo po brinju, da nas je kar v nosu ščegetalo. Marica in naš kume Božo sta stara dobra znanca, saj je Marica Skubetova najboljša tkalka iz Adlešičev in je dobila za to tudi častno priznanje, diplomu od komiteja vlade LRS. Pri Skubetovih so se prirejali tkalski tečaji, ki jih je vodil Božo Račič.

Lep, prostoren in trden je dom Amerikanca Nicka Skubeta. Da je danes tak, je bilo treba mnogo, mnogo trdih žuljev. Štiri desetletja je bil Nick zunaj v svetu. Petindvajset let je obdeloval trdo, mrzlo železo... Doma pa je čakala žena nanj, gospodarila in dokupovala, kadar je Nick poslal prislužene dolarje.

Rojak Janez Križe, povratnik iz Kanade, ki v vasi Praprot pri Semiču kmetuje, skrbi za družinico in je že ves vrasel v domačo zemljo

Takole nas je fotograf »pritisnil« z rojakom Nickom Skubetom v Adlešičih. Najpečji v sredi je rojak Nick, tisti s klobukom pa kume Božo Račič, nekdanji učitelj iz Adlešičev

V prostorni izbi sta se srečali Amerika in belokranjska domačnost. Kolovrat ob široki kmečki peči, visoko postlane postelje vzdolž stene, prekrite z domačimi rjuhami, ki imajo široke, doma skvačkane čipke. Nad posteljami pa ameriška ura, ki enakomerno, monotono odmerja minute. Na nasprotni steni poleg uokvirjene diplome najboljši adlešički tkalki ameriški stenski koledar, zraven pa velika slika gospodarja in gospodinje izpred mnogo let, morda od proke.

Prišel je sosed in prinesel cel kup knjig, ki si jih je sposodil od Nicka. Prosil je drugih in Nick mu je radevolje ustregel. Nick sam rad bere in ima veliko knjig, ki jih tudi rad posodi sosedom. Ker ga poznamo kot dolgoletnega dopisnika »Glasa naroda«, smo ga naprosili, da tudi za »Rodno grudo« kdaj kaj napiše. Radevolje je obljubil in prepričani smo, da bo obljubo tudi izpolnil.

V sosedni vasi Preloki smo poiskali Josipa Starešiniča, ki se je sredi decembra vrnil iz Kanade, kjer je svoje mesto v tovarni prepustil sinu. Rojak Starešinič ima dva sinova v Kanadi, enega v Trstu, kjer je član Slovenskega narodnega gledališča, enega v Ljubljani, hčerko pa v Mariboru. Doma v Preloki pa gospodinjita žena in snaha, ki ima dve ljubki hčerkici. Ob našem obisku je bil rojak Starešinič šele komaj nekaj dni doma, pa ni mogel dosti povedati o svojih vtisih. Z našim Lojzom sta se malo pomenila o skupnih znancih iz Kanade, mi pa smo ga prijazno povabili, naj se kaj oglasi pri matici, kadar pride v Ljubljano. Ker se je hitro nočilo, smo se morali posloviti.

Zvečer smo prispeli v Vinico, rojstni kraj pesnika Otona Župančiča. Čeprav je bilo že precej pozno, smo si po posredovanju našega Boža lahko ogledali pesnikov muzej. Tam sem se seznanila s pesnikovo sestrično, ki ima že 92 let in je zaradi bolezni večinoma priklenjena na posteljo. To je

Rojak Martin Lapanja iz Cvibnika pri Črnomlju

zelo inteligentna žena, njene ozke, nežne bele roke so čisto podobne pesnikovim. Ko smo nato stopali od vitrine do vitrine z Župančičevimi deli, si ogledovali njegove fotografije iz raznih let njegovega življenja, ter neštete druge predmete, ki živo spominjajo nanj, se nam je zazdelo, da bo zdaj zdaj od nekod zazvenel njegov glas in se prelil v verze. Morda bo to »Belokranjska deklica« ali kakšna druga njegovih pesmi, ki nas tako zvesto spremljajo še iz šolskih klopi.

Žal v Vinici nismo mogli dobiti prenočišča in to je prekrizalo mnoge naše načrte. Opustiti smo morali obiske na Sinjem vrhu, Dragi, Daljnih njivah, pa še Dragatuš in Obrh. Odpotovali smo v Črnomelj, sedanje gospodarsko in kulturno središče Bele krajine, ki je bilo med vojno središče osvobojenega ozemlja. V Črnomlju je februarja 1944 zasedal Slovenski narodni osvobodilni svet (SNOS), prvi slovenski parlament v zgodovini slovenskega naroda.

V Cvibniku pri Črnomlju smo naslednje jutro obiskali rojaka Martina Lapanjo, ki se je pred enim letom vrnil iz Pennsilvanije, kjer je 34 let delal kot rudar. Po rodu je od Sv. Lucije na Primorskem, njegova žena je pa Belokranjica. Nekaj mesecev po poroki je odšel za srečo v svet. Kmalu mu je

sledila žena, ki pa je vzdržala le nekaj let. Potem se je vrnila z družino. Otroci, sin in dve hčerki so zdaj že odrasli. Lapanja obuja spomine na Ameriko. Niso prijetni. Dan za dnem, dan za dnem kot krt pod zemljo... Spominja se dveh velikih rudniških nesreč. Vselej je za las manjkalo, da ni bilo po njem. Enkrat je bilo osemnajst ljudi dva dni zakopanih v jami. Drugič je gorela majna, bilo je grozno — kako jih je dušilo. Od dvaintrideset se jih je rešilo le pet...

Iz srca smo mu zaželeli, da bi bil večer njegovega življenja na domačih tleh prijeten. Da bi ga otroci in potem vnučki oddolžili za vse tisto, za kar je bil v prejšnjih letih prikrajšan.

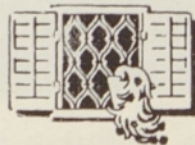
Še Semič je bil v našem programu. Semič pod prijaznim Semeničem, kjer je trta pri trti, zidavnica pri zidnici... Sonce je sijalo toplo, rumene beke v vinogradih so bile kot šopki. Zidavnice kot bele golobice...

Nekaj pred Semičem smo se oglasili na domu Jožeta Geršiča, rojaka iz ZDA, ki je prišel za tri mesece domov na obisk. Nismo ga dobili doma. Povedali so nam, da si je našel ženico in jo bo za novo leto odpeljal na svoj dom v Ameriko. Zaželeli smo jima veliko sreče.

V vasi Praprot pri Semiču smo obiskali povratnika iz Kanade Janeza Križeta. Na izseljenška leta ga spominja ameriška Prosveta, ki jo redno prejema, sicer pa je že ves vrasel v domačo zemljo. Kmetuje, skrbi za družino. Ko smo odhajali, sem prosila gospodinjno za vejico rožmarina z velikega grmiča, ki je rasel v zaboječku pred vrati. Povedala sem ji, da ga bom nesla svoji mami, ki je bila pred šestimi desetletji učiteljica na Semiču in zdaj v poznih letih velikokrat obuja spomine na tiste dobre, vesele ljudi...

Vsak je dobil vršiček rožmarina in z njim smo se vračali preko Gradaca, Metlike iz gostoljubne, slikovite Bele krajine. Ko so bili za nami Gorjanci in smo potovali po Dolenjski, smo mimogrede zavili še v Pokojnico k našemu Lokarju. Našli smo ga kar krepkega. Bil nas je vesel. Ogleдали smo si njegov francoski avtomobil in nemški televizor, ki mu ga je poslal sin in mu v dolgih večerih krajša čas. Nečakinja Štefka nam je povedala, da se pridno uči za šoferski izpit. Poleti pa bosta s stricem že lahko rajžala po naši lepi deželi. Obema smo zaželeli vso srečo in posebej še rojaku Lokarju veliko, veliko zdravja v letu 1959.

Ina Slokan

Požigi v Hruševju

Gospod Mavricij Pikec je najslavnejši detektiv, o nobenem drugem ne govore pri »Belem volu« toliko kakor o njem, in bi bilo škoda, če se ne bi zapisale, temveč bi se kratkomalo pozabile njegove imenitne dogodivščine. Prej je služil na policiji in je ondi užival splošno zaupanje; nikdo ni tako sijajno kuril peči in pometal stopnic kakor on. Potem mu je pa umrla teta in mu zapustila hišo in nekaj denarja, pa se je odpovedal svoji službi. In sedaj je gospod Mavricij Pikec upokojen in živi od najemnin in obresti in od svoje slave kot zasebni detektiv. Toda ni zasebni detektiv iz dobičkarije, temveč iz zanimanja za stvar.

On vse vé in vé vse drugače in bolje kot državna policija in sodnija in dostikrat tudi bolje kakor sam zločinec — skratka, gospod Mavricij Pikec je ptič! In ima tudi policijskega psa, Karo mu je ime in pomaga gospodu pri delu. Zadnjič jo je bil Karo sicer malo polomil in ima sedaj hišni zapor. Tat je bil namreč na kraju samem pozabil pol klobase, po tej klobasi bi moral Karo izslediti tatu in mu jo je dal gospod Pikec poduhati. Toda se nista dobro razumela gospod Pikec in Karo in ni Karo klobase poduhal, temveč jo je snedel in je s klobaso vred snedel sled. Pa kakor rečeno: Karo je nedolžen in je bilo krivo le nesporazumljenje in bi se bilo to lahko primerilo tudi komurkoli drugemu, ne izvzemši samega gospoda policijskega direktorja.

Tri četrt ure hoda od mesta je prijazna vas Hruševje. Hišice v tej vasi so bolj majhne, gospodarska poslopja so skromna in s slamo pokrita in sveta imajo posestniki le pičlo mero. Vendar so jim dohodki precej obilni: ženske so perice, moški so zidarji, pa se steka v vsaki hiši dvojni zaslužek. Dvojni ta zaslužek je kriv, da živé jako slabo. Kajti je treba človeku pameti, da denar prav obrne, oni v Hruševju pa nimajo pameti, temveč ves denar, kar jim ga preostaja nad najpotrebnejše življenje, obrnejo na pijačo in potem imajo doma prepír in pretep in otroci jim hirajo in so bedasti. Če bi človek dobro želel Hruševcem, bi jim moral želeti, da bi imeli bolj pičle dohodke.

Nad vrle te Hruševce sta prišla pred nekaj leti veliko razburjenje in velik strah. Bilo je sredi poletja, kar je pričela nekega popoldne, ko je bilo vse na delu, goreti Marinkova šupa konec vasi. Onih dni sta bili velika vročina in suša in ko so vaščani zapazili požar, je bilo že prepozno, vsa šupa je gorela z enim plamenom in pogorela do tal. Zadovoljni so bili, da so vsaj obvarovali sošednja poslopja od ognja.

O storilcu ni bilo sledu. Še so ugibali, kdo bi bil zanetil ogenj, pa je nastal nekaj dni po prvem požaru drugi in je na nasprotnem koncu vasi pogorel kozolec.

Zdaj so se zdramili Hruševci in so se pridušili, da ne bi bilo napačno, če bi imeli poslopja zavarovana zoper požar. Pa preden so našli pot v mesto in v zavarovalnico, je poteklo štirinajst dni in jim je v tem času pogorelo še pet gospodarskih poslopij in Čefidljeva bajta z bogato zalogo ščurkov in so bili Hruševci jezni in so kleli, kakšna krivica da se jim godi.

Orožniki so delali neumorno, prijeli štiri cigane, dva popotna rokodelca in enega berača in jih oddali sodišču. Sodišče jih je zaslišalo, pa so hitro izkazali svojo nedolžnost zastran požiga in so bili izpuščeni. Le cigani so dobili vsak tri dni, pa ne zaradi požiga, temveč zato, ker so cigani — cigan biti je strogo prepovedano!

Tisti čas je gospod Mavricij Pikec zmajal svojo modro glavo in je dejal, da ne gre brez njega. Oblekel se je v svojo najbolj povaljano obleko in se je lepega dne napotil v Hruševje. Svost si je bil težke naloge: neopažen bo moral opazovati, kdo bi se sumljivo kretal po vasi. Ako prvi dan ne prinese uspeha, bo treba vztrajati še drugi in morebiti celo tretji dan — in si je bil vzel s sabo potrebne jedače. Za vasjo se dviga obraščen breg, v ta breg je zavil še pred vasjo in si je poiskal prostorček, od koder je imel pregled čez vso vas. Od šestih pogorišč je videl tri in je bil jako ponosen nase in je dejal: »Mavricij Pikec, ti si ptiček! Če bi bili drugi taki, bi imeli požigalca, še preden je podrsnil tudi le proo vžigalico!«

Tako je ležal in gledal, minil je poldan, vaščani, kar jih je bilo doma, so se razkropili na delo, okoli hiš je zavladal mir.

Pa bi bil gospoda Mavricija Pikca v vesplošnem miru in v opoldanski vročini skoraj premagal dremavec, da mu niso nagajali krpoločni komarji. Toda so mu nagajali — hvala Bogu! in zdajci se je zgodilo in se je zgenil gospod Mavricij Pikec:

Sredi vasi je pokukala izza vogla hiše prihuljena človeška postava in je prežala na vse strani. Potem je skokoma smuknila za drevo, od drevesa za grm, od tod za bližnjo hišo in se je izza vogala spet ozirala naokoli.

Gospodu Mavriciju je postalo vroče: tale je!

Vstal je in se previdno splazil navzdol. Spotoma ni ne za hip izpustil iz oči sumljive prikazni. Sledil jo je, skrivajoč se za drevesi, potem za hišami. Zdaj, zdaj bosta vkupe — za tole hišo je!

Počasi je pokukal izza vogala, holaj! izza nasprotnega vogala mu kuka baš v oči sumljivo lice! Bojazljiv ni bil gospod Pikec, pa je skočil kar naprej in zagrmel nad onim: »Stoj!« Zanašal se je: iznenadeni hudodelec se bo od strahu kar sesedel; pa mu bo gospod Mavricij Pikec nateknil na roke jeklene spone in ga zmagoslavno gnal

najprej k županu in potem k orožnikom in ga bodo dali v ječo; njega, najsijajnejšega detektiva pa v liste in bo naslikan in vse ga bo slavilo kakor junaka.

Toda zgodilo se je drugače!

Oni se ni sesedel, temveč je takisto naprej skočil izza vogala in zopil: »Stoj!« — Tudi za hrbtom Pikčevim je nekdo zakričal in že sta ga držala dva para pesti, en par za vrat, drugi pa za roke. Dve nogi, vsaka od drugega para, pa sta ga izpodbijali in ga izpodbili na tla. In še preden je mogel gospod Pikec biti ogorčen, je že bil povezan čez roke, život in noge, ne dosti drugače kakor dojenček v povojih, in zraven je bil ceban in zmerjan: »Ali te imamo, požigalec! Falot, rokomavh, steklačar, razbojnik! Ali si nam prišel v pest! Ptiček si, pa se ptički tudi ujemo!«

Zgrnila se je vsa vas okoli njega in je bil krik kakor na sodni dan in mu je priletela marsikaka gorka, in je bil vesel, ko so slednjič prišli orožniki, ga razvezali in uklenili, da ga ženo na sodnijo.

V nahrbtniku so mu našli suhe klobase: »Aha, ukradel si jih!« V žepu so mu iztaknili jeklene

spone: »Aha, iz ječe si ušel!« Klavarno je dejal: »Oprostite, jaz sem Mavricij Pikec...«

Orožniki so odgovorili, da ne poznajo Mavricija Pikca, da mu pa radi oprostite to ime. Toda ga bodo vendarle oddali v preiskovalni zapor, in če mu bo še gospod preiskovalni sodnik oprostil ne le, da je Mavricij Pikec, temveč tudi požig in kar ima drugega na vesti, pa bo vse dobro.

Tako je moral ves marogast in raztrgan prenočiti v zaporih in ga je ječar še postrani gledal, ali nima kaj mrgolazni.

Sele drugi dan je bil zaslišan. Preiskovalni sodnik je že poznal gospoda Mavricija Pikca in kako sijajen detektiv je, in se je smejal, da so mu solze drle po licih. Ukazal je, da dobrega gospoda Pikca izpuste. Gospod Pikec pa je bil nekako užaljen in je svečano izjavil, da Hruševju ne pride več na pomoč, pa če bi žveplo in ogenj nanj deževala.

No pa niti ni bilo treba njegove pomoči, kajti prišlo je skoraj na dan, kdo je požigalec: bil je domačega župana slaboumni sin, ki ga je veselilo gledati plamteči ogenj, pa je zažigal! Vtaknili so ga v umobolnico.

IZ DELA MATICE IN NJENIH PODRUŽNIC

Vsem letošnjim obiskovalcem rojstne domovine

Z veseljem prebiramo pisma naših rojakov in rojakinj, ki nam sporočajo, da so se letos odločili za obisk rojstne domovine. Iz teh poročil sklepamo, da bo letošnji obisk iz ZDA, kakor tudi od drugod, kar precejšen. Zlasti smo se razveselili novice, da pripravlja Slovenska dobrodelna zveza skupinski obisk svojih članov. Organizatorjem želimo čimveč uspeha in čimvečje število prijav. Naši zvesti Jennie Troha ali »Trohici«, kakor jo pri nas kličemo, pa želimo, da s svojo skupino izletnikov tudi letos srečno in večje prijadra čez veliko lužo. Saj to zanjo ni več noben problem, ko si je na svojih večkratnih potovanjih v domovino že pridobila ogromno dragocenih izkušenj. Rojakinja Troha se lahko pohvali, da nosi med ameriški obiskovalci prav gotovo rekord v številu obiskov rojstne domovine.

Da bi bilo našim rojakom potovanje in bivanje v domovini kar najbolj ugodno, si dovoljujemo opozoriti jih na nekatere podrobnosti, ki smo jih zabeležili v dosedanjih izkušnjah.

Vse tiste, ki jih ob prihodu v Ljubljano ne bodo čakali svojci in bi želeli v Ljubljani prenočevati, prosimo, da nam to pravočasno sporoče. To je potrebno zato, ker so hoteli v sezoni zelo zasedeni in je potem zadnji trenutek zelo težko dobiti sobo. Za nas in za potnika je neprijetno, če moramo ob prihodu v Ljubljano z njim od hotela do hotela in iskati prenočišče. Če ne morete prej sporočiti svoje želje, nam lahko pošljete iz Pariza brzojavko za rezervacijo sobe. Ta ali oni rojak včasih zaželi nekaj svojih počitnic preživeti neodvisno od sorodnikov in išče sobo v hotelu ali pri privatnikih. Tudi v tem primeru bi vam matica lahko pomagala, če nam seveda pravočasno sporočite svoje želje.

V potnih listih morate imeti jugoslovanske vize. Lani se je

zgodilo, da sta dve obiskovalki prišli na mejo v Sežano brez jugoslovanskih viz. Uslužbenec obmejnega bloka po vseh predpisih takega potnika ne sme pustiti v Jugoslavijo. Seveda tudi opravičilo, da tega niste vedeli, ne bi nič pomagalo, če ne bi osebe Slovenske izseljenke matice, ki vsako skupino rojakov sprejme v Sežani, izposlovalo pri šefu obmejnega bloka, da so obe potnici pustili v Jugoslavijo. Tako smo potnicama naknadno v Trstu izposlovali jugoslovanske vize. Lahko si mislite, kako sta se oddahnili, saj bi se v nasprotnem primeru morali ločiti od skupine in potovati nazaj v Trst na jugoslovanski konzulat. Torej, preden odpotujete, preglejte, ali imate v svojih potnih listih tudi jugoslovanske vize!

Na obmejni postaji v Sežani prijavite točno vsoto tuje valute, ki jo vnašate v Jugoslavijo, da ne boste imeli pozneje zaradi tega težav. Nepotrebna je vsaka skrb, da bi vam bil denar odvet. Carinski predpisi le zahtevajo točne

podatke. Lani smo imeli primer, da je neka rojakinja na meji pri vstopu v Jugoslavijo navedla veliko manj dolarjev, kakor jih je v resnici imela. Potem pa je potovala v Avstrijo. Pri pregledu so carinski organi opazili, da ima pri sebi veliko več denarja, kakor ga je prijavila ob vstopu v Jugoslavijo. Po zakonu ji je bila ta denar odvzet in vse pritožbe in posredovanja niso nič pomagala.

Če se nameravate udeležiti letošnjega izseljenskega tedna, katerega glavne prireditve bodo v Splitu, vas prosimo, da se prijavite pri Izseljenski matici najkasneje do 15. maja. O potovanju smo podrobno že pisali v decembrski številki »Rodne grude«. Naj ponovimo samo to, da se bo potovanje začelo 8. julija in bo trajalo osem dni. V tem času boste obiskali številne lepe kraje naše Jugoslavije.

Skupni stroški, vožnja, prehrana in prenočišča znašajo 37.538 dinarjev. Denar lahko v protivrednosti v vaši valuti nakažete na naslov matice ali pa plačate ob prihodu v domovino. Pohitite s prijavi, ker je število potnikov omejeno. Ne zamudite ugodne priložnosti, da si ogledate prelepe kraje Jugoslavije.

Vabimo vas, da se oglasite na Slovenski izseljenski matici, kadar obiščete stari kraj. Pri nas na matici je vsaka rojakinja in vsak rojak enako tople sprejet in vsem je posvečena enaka pozornost. Seveda ni to nikakšen obvezen obisk. Nikogar ne silimo, da nas obišče, toda neštetokrat se je že izkazalo za dobro, če se je rojak zglasil pri nas in smo za beležili njegov prihod in kraj bivanja, zlasti pri tistih rojakih, ki ne prihajajo v skupinah, ampak posamezno. Če jih je kdo iskal, smo lahko povedali, kje ga najde. Tako ga tudi lahko obvestimo o raznih izletih, kulturnih prireditvah in ogledih, ki jih zanje prirejamo v času sezone. Njihove naslove v starem kraju lahko posredujemo tudi našim podružnicam, ki jih ima Slovenska izseljenska matica po vseh krajih Slovenije. Člani teh podružnic naše rojake obiščejo na domu ali

pa jih pismeno povabijo, da se udeležijo sprejema njim na čast. Rojakom, ki pridejo v rojstni kraj, tudi svetujemo, da se v svojem kraju pri občini pozanimajo za najbližjo podružnico Slovenske izseljenske matice, pri kateri bodo dobili potem vse potrebne informacije, če bodo kaj potrebovali. Če imajo urediti kako bolj zapleteno zadevo, pa naj se potrudijo v Ljubljano na glavni urad matice na Cankarjevi cesti št. 1/II. Zapišite si naš naslov v svojo beležnico, preden odpotujete na obisk v stari kraj.

Vsem letošnjim obiskovalcem kliče priskrbeno dobrodošlico

Slovenska izseljenska matica
v Ljubljani

Letna konferenca matične podružnice v Kamniku

Podružnica Slovenske izseljenske matice v Kamniku je imela svojo redno letno konferenco v petek, dne 16. januarja. Konferenca je v glavnem obravnavala delo podružnice v preteklem letu in sprejela za leto 1959 naslednje sklepe:

1. Po zgledu podružnice Izseljenske matice v Murski Soboti bodo tudi v kamniški občini v tem letu izdelali izseljenski zemljevid občine in s tem prispevali svoj delež k materialu izseljenskega muzeja, ki ga bo treba prej ali slej ustanoviti v republiškem merilu.

2. Sklenili so, da bodo člani odbora med letom obiskali vse

rojake povratnike, ki jih je nekaj tudi v kamniški občini in se pozanimali za njihove morebitne želje in potrebe.

3. Organizirali dopisništvo za »Rodno grudo«.

4. Tudi v tem letu bodo rojake domačine, ki bodo prišli na dopust v domovino, kar najlepše sprejeli. Na eni znani turistični točki bodisi v Kamniški Bistrici ali pa — če se bodo rojaki s tem strinjali — na Starem gradu, od koder je prekrasen razgled na vse strani, zlasti pa na Kamniške planine in dolino proti Ljubljani, bodo organizirali za rojake kulturno prireditev, nato pa bo sprejem, na katerem jih bo poleg predsednika podružnice tovariša Urbanca pozdravil tudi predsednik občine Kamnik tovariš Alfred Janko in jim zaželel dobrodošlico. Po sprejemu bo sledila zakuska z izbranimi domačimi jedili in pijačo, poleg tega pa bodo za veselo razpoloženje poskrbeli še odlični pevci in godci. Ob slovesu bodo slehernemu rojaku — tudi za ženo in otroke, ki morda niso mogli priti na dopust v rojstni kraj svojih staršev, izročili majhne spominke, ki jih bo izdelala domača lesna ali pa keramična industrija.

Volitve so prinesle nekaj kadrovskih sprememb, predsednik podružnice pa je še nadalje ostal agilni in požrtvovalni tov. Urbanec, direktor Kamniške tovarne usnja, ki je malo ne po vsem svetu znana po odličnih izdelkih.

Profesor Ivan Zika

Peovski zbor »Jadran« v Charleroi, Belgija

P O D O M A Č I D E Ž E L I . . .

— Vedno več domačih televizorjev izdeluje domače podjetje »Telekomunikacije« v Ljubljani. To podjetje je začelo s serijsko izdelavo televizorjev šele lani v decembru in je doslej poslalo na domači trg 100 novih televizijskih sprejemnikov tipa »Panorama 59«, ki jih prodaja po 150.000 din. Zaenkrat izdeluje te aparate še s tehnično pomočjo holandske tovarne »Philips«, kmalu pa bodo vse sestavne dele začele izdelovati domače tovarne. Zdaj izdelata to podjetje dnevno 8 televizorjev.

— V Zagorju so dogradili temelje internata Rudarske šole. Stavba bo visoka dvanajst nadstropij in računajo, da bo še letos sprejela prvih tri sto gojencev.

— Tudi letos bo mladina gradila avtomobilsko cesto, in sicer na odseku med Paračinom in Nišem. Ta odsek bo dolg 80 kilometrov. Zdaj ob njem že gradijo naselja za mlade graditelje. Z gradnjo bodo začeli aprila.

— V Blejskem jezeru je ujel 10 kg težko ščuko Blejčan Mirko Lakota. Te dni se mudi na Bledu tudi belgijski ribič Geusens Mathias iz Antverpna, ki je prišel, da bi dobil dva sulca za zoološki vrt v Antverpnu.

— Nov rudnik v bližini Hrastnika so odkrili strokovnjaki v Novem Dolu, ki leži vzhodno od Hrastnika. Raziskave so pokazale visoko vrednost premoga, ki ga bodo kopali v tem rudniku. Zaloge pa so tolikšne, da pri 600-tonski dnevni proizvodnji ne bodo pošle najmanj 75 let.

— Lani je Jugoslavija izvozila največ blaga v Italijo (za 14.898 milijonov din v enajstih mesecih), dalje v Zahodno Nemčijo, Sovjetsko zvezo in Anglijo. Na petem mestu so ZDA, za njimi pa: Vzhodna Nemčija, Poljska, Češko-slovaška, Švica, Avstrija, Egipt in Francija.

— Nova tovarna čevljev »Planika« v Kranju je lani izdelala 915.000 parov obutve, letos pa jih bodo že 1.100.000 parov. Precej čevljev tudi izvažajo.

— Skozi reško pristanišče je šlo lani 1.002.000 ton raznega blaga za tuje dežele, od tega nad polovico samo v Avstrijo in Češkoslovaško.

— Največji in najmodernejši turboagregat v Jugoslaviji bo postala termoelektrarna v Šoštanju, ko bo obratovala s polno zmogljivostjo. Termoelektrarna Šoštanj obratuje od l. 1956 in ima zdaj dva agregata po 30.000 kilovatov. Po dograditvi druge faze pa se bo skupna zmogljivost povečala na 135.000 kW.

— Na Kogu v Slovenskih goricah so odprli novo šolo. Pri gradnji so požrtvovalno sodelovali domačini, ki so dali zanjo tudi zemljišče. Šolo so slovesno odprli na občinski praznik, ki ga praznujejo ob obletnici smrti narodnega heroja Jožeta Kerenčiča, ustreljenega od okupatorjev med zadnjo vojno.

— Polževo nad Višnjo goro je dobilo svojo železniško postajo. Lepa postaja, ki je bila nedavno slovesno odprta, pomeni za dolenski predel lep napredek. Pomembno je tudi to, da so jo zgradili večinoma domačini z lastnimi prispevki.

— Dve stoletnico je nedavno praznovala mariborska klasična gimnazija. Iz nje je izšla vrsta naših velikih mož, med temi dr. Fran Miklošič, prof. dr. Matija Murko, dr. Fran Ilešič, dr. France Kidrič in drugi.

— 92.000 ton premoga so lani v decembru nakopali trboveljski in hrastniški rudarji. Tolikšne proizvodnje v Trbovljah in Hrastniku ne pomnijo že dolgo vrsto let.

*Pogled na Smartno pod Smarno goro
Košček današnje Ljubljane*

— Litostroj v Ljubljani bo letos spet povečal proizvodnjo. Izdelali bodo 12.725 ton različnih izdelkov.

— Lani so pridelali v Jugoslaviji 2790 ton hmelja. Od tega odpade na Slovenijo 2220 ton, na Vojvodino pa 570 ton. V zadnjih letih pridelujejo v Vojvodini trikrat več hmelja kakor prej.

— Načrt za nove sadovnjake in vinograde je izdelala Zveza kmetijskih in gozdarskih zbornic Jugoslavije. Po njem bomo v prihodnjih treh letih dobili 36.000 ha novih sadovnjakov in vinogradov v vsej državi. Od tega v Sloveniji 3800 ha.

— Moderno kinodvorano s 1200 sedeži bodo zgradili na Bledu. Predvidevajo, da bo končana že novembra, tako da bi bil vsakoletni filmski festival, ki je bil doslej v Puli, že letos na Bledu.

— V Sevnici nameravajo zgraditi nov hotel. Načrti zanj so že gotovi. Hotel bo stal v bližini železniške postaje.

— Zagreb je dobil tovarno za pridobivanje izotopov. Zgradili so jo v bližini Mirogoja pod zemljo. V sredi je 100 ton težak ciklotron, ki ima velikanski elektromagnet, težak 10 ton. Zagrebški ciklotron spada med največje na svetu, v Evropi pa je po velikosti četrti. Projektirali in montirali so ga domači znanstveniki in tudi večina njegovih delov je bila doma izdelana. S pomočjo tega ciklotrona in atomskega reaktorja v Vinči bomo doma pridobivali izotope, ki jih sodobna znanost uporablja v raznovrstne namene pri medicini, industriji in v poljedelstvu. Z uporabo izotopov se ukvarjajo v Jugoslaviji atomski centri v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani in Sarajevu.

— Rudarski dom si grade rudarji v Presiki pri Ljutomeru. V njem bo nekaj stanovanj za rudarje, kopalnica, umivalnice in knjižnica s prostorno čitalnico.

*Prelepa Gorenjska
v zimskem soncu pod Poncami*

Rateče

(Nadaljevanje)

Moje prevare ni nihče pogruntal.

V naši družini je bilo šest rudarjev — oče in pet sinov. Ponosen in vesel je naš dragi oče šel vsako jutro z nami — »njegovimi fanti« na delo v rudnik »Graf Moltke«. Pri materi doma je ostal le najmlajši bratec Ivan, ki je še obiskoval šolo.

Mater je težko vsakdanje delo izgaralo. Pa se je zgodilo, da včasih, zlasti pozimi, ni mogla tako zgodaj zjutraj vstati, da bi nam skuhala kave. Zadovoljili smo se kar s kruhom in kozarčkom žganja. Najmlajši bratec Ivan, ki je še hodil v šolo, pa je seveda tudi hotel biti »že velik« in nas je posnemal. Nekoč pa je učitelj v šoli vprašal učence, če kdo pije doma žganje. Ivan je vstal s klopi kakor da ga je čebela pičila in se pobahal: »Ja, jaz ga zvrnem zjutraj štampel ali dva.« Namesto pohvale ga je učitelj grdo pogledal in ga ozmerjal: »Sem si mislil, da bo kaj takega. Zato pa imaš tako trdo bučo za učenje.« Od tistega časa ga je imel učitelj na piki in je dostikrat okusil palico.

Moj oče ni bil sicer med prvimi našimi rojaki, ki so se iz bivše Avstrije priselili v Westfalijo. Priselili pa smo se tja v tistem času (l. 1897), ko se je v Westfalijo izselilo največ naših rojakov. Kakor se spominjam, so bili med njimi rokodelci zelo redki, večina se jih je zaposlila v rudnikih. Največ od teh, s katerimi sem se srečal v svojih otroških

Rojak Franc Sikošek je bil dober harmonikar

in mladih letih, zdaj že veliko let počiva v grobu. Bili so dobri delavci-rudarji, sicer pa takšni, kakršni smo pač Slovenci. Radi so čakali nemški tobak in seveda tudi dobre pijače niso sovražili. Mnogokrat so se spomnili dobre kapljice iz slovenskih goric. Naš oče je večkrat dobil od doma sodček štajerskega vinca, ki ga je nekaj tudi odprodal svojim znancem. Rudarji so radi pili pivo, žganje in rum. Ko so prišli iz jame, so se lepo oblekli. Na rokah so nosili široke prstane in na telovnikih ure s široko verižico, ki je niso kupili v Nemčiji, temveč so jo naročili iz Ljubljane od zlatarja Suttnerja. Zlate in srebrne urice z dolgo verižico so naročili tudi za svoje neveste. Naši fantje so nosili klobuke vedno malo postrani, tako na levo uho, na klobuku pa eno ali dve petelinji peresi. Vse to se je domačinom nekam čudno zdelo. Meni pa je bilo zelo všeč in že kot šolar sem si zataknil dolgo petelinje pero zadaj za klobuk.

V Gladbecku je največ Slovencev živelo na Herbertstrasse, Bismarckstrasse in Moltkestrasse. Ker so nas imeli Nemci za Avstrijce, so zaradi nas Moltkestrasse po domače imenovali Kaiser Franz Josef Strasse. Slovesno smo praznovali nedelje in druge praznike, med temi tudi vedno »dan sv. denarja« — Lohntag, ko smo dobili zaslužek. Na takšne dneve je bila gostilna Schwarte, ki je bila najbližja, dobro založena s pivom. Skoraj iz vsake druge hiše se je slišala harmonika ali slovensko petje. Domačini pa so stali pod okni in poslušali. Naše pesmi so jim bile všeč, pa tudi Poljakom in Čehom. Slovenci so radi tudi po kranjsko zavriškali in se zraven tudi po trboveljsko pridušali. Poljski in češki rudarji so se muzali: »Estrajherji lustik, jede Sontag Muzik.« Seveda so se včasih tudi stepli, če jim je pijača preveč zlezla v glavo.

Med našimi rojaki so bili mnogi harmonikarji, seveda pa niso vsi dobro igrali. Najboljši godci so bili — Janez Bukovic, Joško Zupančič, ki je tudi mene naučil. Vse je pa prekosil Janez Majcen. Imel je v Gladbecku soimenjaka, ki pa mu niti daleč ni bil enak v igranju na harmoniko.

Ko smo bili mladi fantje, smo težko čakali, da so nam zrasle brke. In ko so nam zrasle, smo bili nanje seveda od sile ponosni. Pokonci je hodil tudi tisti fant, ki je zasnubil slovenskega dekliča. Imeti Slovenko za ženo je bilo res lepo — saj so Slovenke znale za nas najboljše kuhati. Mladi fantje so si radi kodrali lase, da so bili dekličem bolj všeč.

Nas je bilo pet bratov, rudarjev. Najmlajši Martin se je v jami smrtno ponesrečil. Moj drugi brat Lojz pa se je oženil z neko vdovo, Nemko po rodu. Že drugi dan po poroki se je Lojz čudil, ko mu je žena postregla s kavo brez sladkorja. Še bolj pa se je čudom čudil naslednji dan, ko mu

Levo: slovenski učitelj Franc Mlakar. Desno: padar Anton Kaše

je žena Tereza postregla s solato, ki jo je namesto s soljo potresla s sladkorjem.

Jaz sem rad igral na harmoniko. Rojak Gregorčič, pri katerem sem igral, je imel postavno 19-letno hčerko. Tega dekliča je rad videl moj znanec Jaka, ki je imel takrat 24 let in je bil iz Štor pri Celju doma. Nekoč mi je tiho zaupal:

»Ti, Sikušek, še dolgo »fercigam« na Gregorčičevo Ančko. Permej krščen duš, to ti je punca, kaj? Takšne kite ima in takšne lepe debele noge, da bi jo kar gledal...«

Ko je spil piva malo čez mero, jo je nekoč kar naravnost zasnubil pri njenem očetu. Takole nekako mu je od sile slovesno povedal: »Pokorno lepo vas prosim, da mi daste vašo Ančko za zakonsko ženo. Moji starši v Štorah imajo veliko bajto, dve glavi živine, tri težke prasice, dvanajst lepih jarčk, dve goske in nič grilov v hiši. Premožnja pa čez 180 goldinarjev. Kot zakonski mož ne bom kakor drugi faloti, ki denar ven in ven zapravljajo in mora žena svojega dedca za vsak krajcar prositi. Na rokah jo bom nosil,« malo se mu je zaletelo, pa je bolj tiho končal, »seveda, če ne bo pretežka...«

Potem pač — sta se vzela — če jo je na rokah nosil — pa ne vem...

Kakor povsod po svetu so bili tudi v naši koloniji nekateri originali. Pred mnogimi leti je živel v Gladbecku rojak Anton Kaše. Bil je doma iz Planine pri Kozjem in je dolgo ohranil svoje domače narečje. Ker je že od doma prinesel s seboj nekaj znanja nemščine, je bil pri sodišču za tolmača. V starejših letih pa se je lotil tudi padarstva. Ta svoj posel je opravljal z vso resnostjo. Ljudje so ga imeli skoraj za nekakšnega čudodelnika, saj je bil sam, in seveda tudi bolniki, prepričan, da samo v oči pogleda bolnika in mu vodo preišče, pa že pogrunta njegovo bolezen. Bolnika je slovesno sprejemal kot pravi zdravnik oblečen v belo haljo.

(Nadaljevanje)

Jugoslovansko narodno žensko društvo v Erenswicku, Westfalija, l. 1932

Muzej Narodne osvoboditve Ljudske republike Slovenije v Ljubljani

Peter Levec

Nexnani materi

Čeprav vas ne poznam, vaš padli sin
že dolgo me nevidno z vami veže.
Bilo mi je tako težko za njim,
da morda mati, niti vam ni teže.

Edinec vaš, moj drug iz vojnih dni
je v vroči bitki, ki je z jeklom žgala,
omahnil onemogel name.
Ubitega sem vzel na svoje rame;
iz ran mu kri je tekla — vaša kri —
in po obleki moji je kapljala ...

Vem, zdaj vse tiho je pri vas doma.
Ni njega več, ne petja in ne trušča.
In dasi sčasoma bolest popušča,
še včasih vas prevzame žalost tiha.

Ni njega več, le s slike se smehlja
in zraven v kotu kot brez sna —
nihalo stenske ure niha, niha ...

Domovina NA TUJIH TLEH

AMERIŠKA SLOVENKA
LUCILLE UDOVICH
BO PRIMADONA
MILANSKE SCALE

Pevka slovenskega pokoljenja Lucille Udovich, rojena v San Franciscu, kjer je tudi vedno živela, bo postala primadona največjega italijanskega gledališča Scale v Milanu. Ker je pevka osebno zelo skromna, je njeno ime javnosti bolj malo znano. Vodstvo milanske Scale jo je angažiralo s 1. dec. 1958 kot glavno pevko. Milanski javnosti se je predstavila v Puccinijevi operi »Turandot«. Na božični večer 1958 se je že predstavila po italijanski televiziji v vlogi Turandot. Glasovno in igralsko je bila tako dobra, da je navdušila vse gledalce. Pravijo, da je v igralski strani zelo podobna Callasovi, po zunanosti pa bolj Tebaldijevi. Vsi pa ji prerokujejo še velik uspeh in slavo.

SLOVENSKI ŽUPAN V ELYJU

Pri mestnih volitvah, ki so bile 2. dec. 1958, je bil izvoljen že v tretje zaporedoma za župana mesta Ely, Minn. slovenski rojak dr. Jack P. Grahek. Za mestnega svetovalca (aldermana) je bil izvoljen tudi rojak John Marinshek.

NOVI LIST

NASIH ROJAKOV V URUGVAJU

V Montevideu, glavnem mestu južnoameriške republike Urugvaj, je pričel v novembru izhajati nov mesečnik JUGOSLOVENSKI VJESNIK, ki je glasilo Meddržstvenega odbora jugoslovanske kolonije v Urugvaju. Od osmih strani, kolikor jih ima prva številka, jih je približno polovica v kastiljanščini (južnoameriški španščini), druga polovica pa je v glavnem v hrvaščini, ker je pač Hrvatov največ med našimi rojaki v tej državi. Polovica zadnje strani pa je slovenska, naslov pa ima »Slovenska reč« (pravilno bi moralo biti »slovenska beseda«). Na prvi strani je članek o dnevu republike FLRJ 1945—1958 z jugoslovanskim državnim grbom v dvobarvnem tisku. Dve strani lista sta polni novic iz življenja naših rojakov v Urugvaju, ena pa je posvečena Ivanu

Meštroviciu in Marinu Držiču. Odgovorni urednik lista je Marjan Puratič. Zanimivo je, da se list posebej zahvaljuje litvanskemu naprednemu listu »Durbas«, ker je posodil črke, primerne za naše jezike (s strešicami itd.). List naših rojakov pozdravljamo in mu želimo velikih uspehov ter mnogo let življenja!

SLOVENSKA ZADRUGA V BUENOS AIRESU

Prva slovenska zadruga v Buenos Airesu je imela izredni občni zbor, na katerem so sklenili povečati višino posameznih vlog članov v obliki delnice od 200 na 1000 pesosov in morajo tisti člani, ki še nimajo vsaj za 1000 pesosov delnic, razliko doplačati do 31. marca. Večina članov zadruge ima že delnice v vrednosti od 1000 do 5000 pesosov, ki jih bodo zdaj preuredili iz delnic po 200 pesosov na delnice po 1000 pesosov. To povečanje je bilo potrebno, ker gradi zadruga v Buenos Airesu združno poslopje, v katerem bo v pritličju dvorana za razne prireditve.

ZLATE POROKE

Matija in Marija Musich iz Elyja, Minn. sta praznovala 15. sept. 1958 zlato poroko. Matija je doma iz Čudnega sela pri Črnomlju, Marija roj. Kure pa je bila rojena že v Elyju. Imela sta pet otrok, tri sinove in dve hčeri. — 9. nov. 1958 sta proslavila 50-letnico poroke Marija in Frank Gradišek iz Loraina, Ohio. Frank je doma iz Senožeti, n. Dol pri Ljubljani, Marija pa iz Iške vasi pri Ljubljani. — V Munsingu, Mich. pa sta v decembru proslavljala zlato poroko Andrew in Jerica Kordish. Andrew je doma iz Poljan nad Loško dolino, Jerica pa iz vasi Novi kot. Poročila sta se v Starem trgu pri Ložu. Imata šest sinov, ki so vsi v ameriški vojski. — Vsem čestitamo!

ROJAKINJA — PRVAKINJA V KRVODAJALSTVU

Rojakinja Mary Penko iz Clevelanda (18516 Chapman Ave) ima verjetno prvenstvo med ameriški rojaki v krvodajalstvu za zdrav-

stvene namene. Ameriškemu Rdečemu križu je podarila doslej že 42 pintov krvi, šest pintov pa je dala še neposredno posameznikom. Ker ima ameriški pint 0.4752 litra, je dala naša rojakinja v zdravstvene namene že 22,71 litra krvi ali približno trikrat vso svojo kri. Dne 28. okt. 1958 je dala na 60. rojstni dan zadnji pint krvi. Zadnji — ker po 60 letih starosti krvi ne jemljejo več. Njeno delo bodo nadaljevali njeni štirje sinovi.

PODPORE IZSELJENSKIM DIJAKOM

Hrvatska bratska zajednica v Pittsburghu, največja podporna bratska organizacija jugoslovanskih izseljencev v ZDA, je na svoji zadnji konvenciji odobrila 4000 dolarjev prispevka v dijaški sklad za podpore (štipendije) dijakom svojih članov. Odbor, ki ta sklad upravlja, pa je to vsoto zvišal na 5000 dolarjev. S tem se povečajo podpore za dijake od dosedanjih 200 na 250 dolarjev za dijaka.

PROSLAVA DNEVA REPUBLIKE V CHICAGU

Dne 30. novembra 1958 je bila v Chicagu v dvorani češkega Sokola proslava dneva jugoslovanske republike. Udeležba je bila zelo velika. Govoril je jugoslovanski konzul v Chicagu J. Brajović. Glavni del proslave je bilo prikazovanje raznih jugoslovanskih kulturnih in dokumentarnih filmov, ki so zbudili veliko zanimanje.

Najstarejša Slovenka v Merbecku v Westfaliji roj. Elizabeta Pirc, ki je lani umrla. V Westfalijo se je izselila pred 55 leti. Za njo žaluje pet otrok

Spoštovani naročniki, dragi prijatelji!

Kar precej se je to pot nabralo vaših pisem, da smo bili skoraj v zadregi s prostorom in smo jih nekaj morali odložiti za objavo v prihodnji številki. Predvsem vsem toplja zahvala za novoletne čestitke, za novice, poslane fotografije in druge prispevke in za lepe pohvale obeh naših publikacij. Še posebna zahvala tistim prijateljem, ki so nam zopet pridobili številne nove naročnike, in pa tistim, ki so prispevali za tiskovni sklad.

Iz časopisov smo medtem zvedeli, da je v Pueblo, Colo. podlegel težki bolezni naš zvesti naročnik John Stonich, ki je nedavno po rojaku Jakšetu, katerega pismo objavljamo, zopet obnovil naročnino za »Rodno grudo«. Naj mu bo lahka daljna tuja gruda, vsem njegovim pa naše globoko sožalje! Prepričani smo, da tudi njegov sin mr. Stonich ml., s katerim smo se predlanskim tudi osebno spoznali, enako rad prebira naši publikaciji in bo ostal naš zvest naročnik.

Tistim, ki nam obljublajo, da nas letos obiščejo, že vnaprej kličemo na veselo svidenje! Rojaka Georga Verčiča iz Sawerville, Ill. pa prosimo, da naj nas ne pozabi pravočasno obvestiti, kdaj namerava priti v Jugoslavijo, da se čisto zares srečamo na vrhu Blegaša.

Vsem, lepe pozdrave!

UREDNIŠTVO

SLIKE IZ RODNEGA KRAJA
Imperial, Pa.

Obnavljam naročnino za »Rodno grudo« in koledar. Z veseljem berem »Rodno grudo« in ogledujem slike znanih krajev. Posebno sem bila vesela slik Cerknice in Cerkniškega jezera, ki so mi prinesle veliko ljubih spominov od tam, kjer sem doma.

Mary Babšek

»V MISLIH HODIM Z VAMI...«

Miami, Florida

Vedno občudujem članke v »Rodni grudi« in si v duhu predstavljam, kako sprejemate naše rojake, ko pridejo na obisk, kako jih zabavate in tudi na potovanja hodim v mislih v Vami. Letos sem prebila kar nekaj mesecev v Clevelandu med starimi znanci in prijatelji. Saj Cleveland je zame moj drugi stari kraj, kjer sem preživela svoja najlepša leta. Pošiljam naročnino za »Rodno grudo« in koledar. Upam, da nisem že prepozna za koledar.

Tončka Simčič

»OBUJALI SMO
PRIJETNE SPOMINE.«

Chicago, Ill.

Ko smo praznovali Jugoslovanski dan, je bila dvo-rana nabito polna. Prikazovali smo slike Izselskega

dneva v Ohridu in ko smo gledali prijatelje z onkraj luže, smo obujali prijetne spomine. Novembra smo se srečali z Ivanko Siffrer v Waukeganu, kjer je skupina Zarjanov priredila opereto »Oj, to lectovo srce«. Srečali smo se tudi z drugimi sopotniki z obiska stare domovine in želeli, da bi še kdaj skupaj gledali krasoto slovenskih planin in poskušali pristno slovensko vino. Tukaj v Chicagu se imamo še prilično dobro. Seveda, zaposleni smo kar preveč. Letošnje prireditve so dobro obiskane. Naša običajna progresiona prireditve je zelo dobro izpadla, enako tudi vinska trgatve.

Tončka Urbanz

»TEZKO ČAKAM
NA KOLEDAR...«

Schumacher, Ont., Kanada

Obnavljam naročnino za »Rodno grudo« in letošnji izselski koledar. Pošljite mi koledar čimprej. Težko ga čakam, da zvem, kaj se dogaja novega v domačih krajih, in vidim lepe slike. Sem po rodu Slovenka. 25 let mi je bilo, ko sem se poročila na Hrvaško, kjer sem živela pri moževi veliki družini 10 let. Nato sva šla v Kanado. Tu sva zdaj v tem malem mestecu Schumacherju že 20 let. Kar nas je tukaj Jugoslovancev, govorimo najpeč v jugoslovans-

skem jeziku. K nam je prišlo v zadnjih letih več fantov in deklet iz Slovenije, ker so mislili, da bodo tukaj več zaslužili in lepše živeli. Njihovo delo je zelo težko, globoko pod zemljo, kjer koplje moj mož kot rudar že polnih 30 let. Koliko si jih s tem težkim delom prislužijo rudarsko bo-lezen silikozo in morajo v najlepših letih v grob. Mladi Slovenci hrepene po domovini. Dostikrat se zberejo skupaj in tako lepo pojo slovenske pesmi. Rada jih poslušam in očasih tudi sama pomagam in pri tem kar pozabim na revmatizem. Ne, tudi pri nas ni življenje lahko. Z leti si sicer nekaj prihraniš, če pa pride bolezen, ti skopne prihranki, kakor sneg. Mnogo sreče v novem letu želim vsem bralcem naše »Rodne grude«!

Mary Kramarsich

PRI NAS JE
VELIKA BREZPOSELNOST

Gatchel, Ont., Kanada

Obnavljam naročnino za »Rodno grudo«. Tukaj v Kanadi je letos (leta 1958) zelo velika brezposelnost. V okrožju Sudbury staokajo delavci pri veliki industriji nikla »International Nickel Co.« ko Vam to pišem, že 75 dni, in še nič ne izgleda, da bo prišlo do poravnave.

Louis Debelak

Veselo novo leto vsem pri Izselski matici in pri izselski oddaji RTV Ljubljana. Rada se spominjam lepih dni, ki sem jih lani preživela v Ljubljani. To so lepi spomini in če mi bo zdravje dopuščalo, tudi letos na svidenje v domovini! Koledar sem dobila. Zelo je lep in sem ga takoj prečitala. Zelo sem zadovoljna z njim.

Ivana Lončar

DVA NASLOVA ZA NOVE
NAROČNIKE »RODNE GRUDE«

Cicer, Ill.

Redno prejemam »Rodno grudo«, vse v njej me zanima, kar govori o napredku Jugoslavije. Rad bi obiskal rojstni kraj, pa mi ni mogoče, ker imam srčno hibo in me boli desna noga, da težko hodim. Ker mi je potekla naročnina in ne želim, da bi mi list ukinili, pošiljam 4 dolarje za celoletno naročnino, 1 dolar pa naj bo za tiskovni sklad. Sorodnik, ki me je obiskal, je videl »Rodno grudo« in mu je zelo ugajala. Pošiljam Vam njegov naslov, da mu jo pošljete. Tudi prijateljici moje žene je bila revija zelo všeč, pošiljam Vam še njen naslov.

Pozdravljam vse rojake v Jugoslaviji in po svetu!

Joseph Ambrose

»VSA TUJINA JE
ENA ŽALOSTNA DEŽELA...«

Schumacher, Ont., Kanada

Vse dni, vsa leta bom obujal spomine na rodno deželo, v kateri sem rasel polnih 20 let in jo v svoji najlepši dobi zapustil. Eno leto je minilo od takrat. Pustil sem starše, brate in sestre, ki žalujejo za menoj. Mikal me je svet. A moja pot vanj je bila grenka. Kako me je bolelo srce, težko kot kamen, ko mi je že onstran meje prinašal veter zadnji dih domače dežele. Vsa tujina je ena žalostna dežela. To mi bo potrdil vsak, ki je to okusil. Moja velika želja je, da spet kmalu vidim domače kraje. Lepe pozdrave vsem Slovincem, ki delajo po širne svetu!

Ivan Čadonich

»ZELO RAD BI POSEGEL
PO DOMAČI KNJIGI...«

Dinslaken, Deutschland

Obračam se na Vas v želji, če nisem malo pozen, glede letošnjega Izseljenskega koledarja. V radiu sem slišal o njem in bi se rad nanj naročil. Če je mogoče, izpolnite mi to željo, saj bi zelo rad posegel po naši domači knjigi. Lepe pozdrave iz tujine Vam pošilja

Ivan Sitar

KAR ŠTIRJE OD NAŠE DRUŽINE
PRIDEMO LETOS NA OBISK

Lens, Francija

Sporočam, da sem poravnal naročnino za »Rodno grudo« in letošnji Izseljenski koledar pri rojaku Demšarju v Sallauminesu. Moja sinova Victor in Hugo, rojena v Franciji, sta oba že odrasla. Starejši je računovodja, mlajši pa učitelj. Lani sta preživela letni dopust v Jugoslaviji, od koder sta odnesla zelo lepe spomine. Oba znata zelo slovensko in smo starši ponosni nanju. Letos pa pridemo kar vsi štirje v domovino na obisk. Na svidenje!

Michel Zorko

»ZAHVALJUJEM SE VAM
ZA KOLEDAR...«

Oignies, Francija

Prejel sem Vaše potrdilo o vposlani naročnini za »Rodno grudo«. Zahvaljujem se Vam tudi za poslani Izseljenski koledar. Že pri površnem pregledu sem videl, da je zelo lep in tudi zanimiv. Vsej Matici mnogo sreče in zdravja v novem letu!

Alojzij Gradšar

PISMO IZ AVSTRALIJE: ...ZA
BODOČNOST NIMAMO IZGLEDOV,
MISLITI MORAMO SAMO
NA ZASLUZEK...«

Norlane Geelong, Australia

Zahvaljujem se Vam, da ste me vpisali med naročnike letošnjega Izseljenskega koledarja. Agitiral sem med tukajšnjimi Slovenci, da bi se naročili na koledar in lepo revijo »Rodno grudo«. Z našimi ljudmi pa je težko, saj mislijo v glavnem na to, da bodo čimveč prihranili in se čimprej ornili domov. Tukaj v Avstraliji je čisto drugače kakor doma. Domačini ob sobotah veseljačijo, ob nedeljah pa

gredo ribe lovit — mesto je mrtvo, podobno pokopališču. Tu je težko za nas. Misliti moramo v glavnem samo na delo in zaslužek, saj za bodočnost tukaj nimamo posebnih izgledov.

Bogomil Zobec

»ZELO SE MI DOPADE
»RODNA GRUDA«

Toronto, Ont., Kanada

Ker želim še vnaprej ostati naročnik »Rodne grude«, sem na pošti že pred sedmimi tedni kupil pošno nakaznico in Vam po njej poslal 6 dolarjev. Zelo se mi dopade »Rodna gruda«, saj prinaša veliko novic iz stare domovine.

Anton Pucell

»PROSIM ZA SLIKO MOJE
ROJSTNE HIŠE...«

Nayelles, Francija

Sem naročnik »Rodne grude«, odkar ta izhaja in se mi revija zelo dopade. Lepo prosim, da bi ob priložnosti objavili v njej fotografijo moje rojstne hiše v Sremiču št. 25, ki je četrt ure oddaljen od postaje Videm-Krško. Lastnica te hiše je zdaj Neža Križan. Ta slika bi mi bila res v drag spomin in se Vam za njeno objavo vnaprej toplo zahvaljujem. Vaš zvesti naročnik

Josef Zupančič

»POSILJAM NAROČNINO ZA
DVA NOVA IN ENEGA
PREJŠNJEGA NAROČNIKA...«

Pueblo, Colo

Po čeku Vam pošiljam 9.50 dolarja kot naročnino za »Rodno grudo« od dveh novih in enega prejšnjega naročnika. Novi je Louis Malenšek, ki je primaknil k naročnini še 50 centov za podporo listu. Že več let je bolan in leži zdaj v bolnišnici v Coloradu Springsu, Col. Vsi mu želimo skorajšnjega okrevanja. Nova naročnica je tudi Jennie Kastelic, ki jo je pridobila gospa Mary Babnik. Naročnino obnavlja John Stonich, ki je žal tudi resno bolan. Bil je nedavno operiran na želodcu in je zdaj doma. Tudi jaz sem bil operiran na želodcu, pa se zdaj kar dobro počutim. Vsem pri matici srečno novo leto in veliko naročnikov!

Ludwig Jakše

Lani avgusta sta obiskala rojstno domovino svojih staršev mr. Edi Blatnick in njegova sestra mrs. Josephine Urkovich iz Chicaga, Ill. in s tem izpolnila željo svojih staršev, ki jima ni bilo dano, da bi še enkrat videla svojo rojstno vas Prevalje v Suhi krajini. Prepotovala sta Dolenjsko in Gorenjsko, obiskala Opatijo in si ogledala Postojnsko jamo ter bila vsa nadušena nad lepoto Slovenije. S svojo ljubeznivostjo in skromnostjo sta našla v Sloveniji številne prijatelje. Mr. Edi Blatnick, ki je sam glasbenik in sodelavec radijske postaje v Chicagu, se je zlasti zanimal za delo Radia televizije Ljubljana ter sklenil z našimi glasbeniki mnoga koristna poznanstva. Težko je bilo slovo in prepričani smo, da nas bosta ljubezniva Edi in Jožica še obiskala

»UMRLA MI JE SESTRA...«

Kent, Wash.

Sporočam Vam, da mi je umrla sestra Johana Rebol lani 3. oktobra. Dolgo je bolehal, končno jo je zadela še mrtvoud. Kmalu za njo smo pri nas pokopali rojaka Ferdinanda Thurnherrja. Bil je tri tedne v bolnišnici, pa mu niso mogli več pomagati. Star je bil šele 63 let. Tukaj imamo zadnji čas zelo slabo vreme in se tudi jaz ne počutim posebno dobro. Vsem srečno novo leto.

Mary Dernach

»...Z NAJVEČJIM VESELJEM
SMO SPREJELI PRELEPI
KOLEDAR...«

Starše pri Ptuj, Jugosl.

Hvala za poslani Izseljenski koledar, ki sem ga naročila za brata. Temu je bil lanski tako všeč, da mi je takrat pisal: »Z najpečjim veseljem smo sprejeli prelepi koledar s krasnimi slikami. Res, to je bila težka borba, v kateri se je domovina tako prenovila.« Njegova hčerka pa mi je pisala: »Naš ata zmeraj pripoveduje o svoji domovini. Ne vem, kako je to, da se je

toliko in neprestano spominja, saj je odšel v Ameriko že pred 45 leti kot 20-leten fant...«

Tudi meni se letošnji koledar zelo dopade.

Pepca Tepej

»POSLJITE MI PET KOLEDARJEV. PRILAGAM MAL PRISPJEVEK ZA TISK...«

Sacramento, Kalifornija

Posljite tri letošnje koledarje na priložene naslove, dva koledarja pa pošljite meni, da jih oddam naslovníkom. Prilagam mal prispevek za tiskovni sklad — 1 dolar. Vsem srečno, zadovoljstva polno novo leto!

Josie Remitz

»ZELIM VAM DOSTI NOVIH NAROČNIKOV!«

Eveleth, Minn.

Oprostite, da sem v zastanku z naročnino za »Rodno grudo«. Hvala za potrpežljivost! Pošiljam ček za 5 dolarjev in upam, da bo s tem moj dolg poravnán. V Minnesoti sem že 52 let, pa se še nisem privadila. Letos imamo zelo mrzlo zimo. Vsem srčne pozdrave!

Frances Strle

»PROSIM, POSLJITE MI KOLEDAR IN »RODNO GRUDO«...«
Sevelen, Svica

Lepo prosim, da bi mi poslali novi Izseljenski koledar, ki se mi tako zelo dopade. Upam, da še nisem prepozna z naročilom? Želim postati tudi naročnica »Rodne grude«. Lepo prosim, da ustrežete moji želji.

Anica Okorn

»ZAL BI NAM BILO, CE BI LIST USTAVILI...«

Stiring Vendel Moselle, Francija

Obnavljam naročnino za »Rodno grudo«. Bilo bi nam zelo žal, če bi nam list ustavili. Zelo nas zanimajo novice, ki jih prinaša, in slike, ki nas spominjajo mladih let. Srečno novo leto Vam in vsem rojakom po svetu!

Anton Znidaršič

»...KER SE MI »RODNA GRUDA« ZELO DOPADE, PRILAGAM 2 DOL. ZA PODORO LISTU.«

North Chicago, Ill.

Obnavljam naročnino za »Rodno grudo« za l. 1959. Ker se mi »Rodna gruda« zelo dopade, prilagam dva dolarja v podporo listu. Pozdravljam vse pri matici, enako tudi vse naročnike »Rodne grude« po svetu.

Anton in Rozi Mesec

Naš rojak
Karel Lang,
po rodu
Prekmurec,
ki že
vrsto let
s svojo
družino živi
na
Poljskem

vine, iz krajev, ki jih še ne poznam, pa tudi iz tistih, ki so mi znani in dragi. Med temi je tudi slika Ribnice na Pohorju, kjer sem hodila v solo in kjer je pokopana moja draga mama. Hvaležna sem Vam za to sliko prav iz srca. Na Poljskem živim že dolgo in sem bila že dvakrat v domačih krajih na obisku s svojo družinico. Upam, da bom še kdaj obiskala Ljubljano in tudi Vas pri Matici.

Marie Klimazemska

»...TUKAJ ŽIVIMO PRAV DOBRO, TODA...«

Mouzon, Ardenne, Francija

Najlepša hvala za odgovor in poslani koledar. Ne morete si predstavljati, kako smo ga veselili. Občudovanja je vredno, koliko je novega, odkar smo zapustili nadose ljubo in lepo domovino. Moj mož je zelo vesel, da lahko pokaže otrokom, od kod so doma. Tukaj živimo čisto sami brez znancev, kar včasih težko občutimo, posebno ob velikih praznikih, ki smo jih doma tako lepo praznovali, je ta osamljenost težka. Tukaj živimo prav dobro, vsega si lahko kupimo, enakopravni smo s Francozi, ki so prijazni z nami, toda... oba z možem samo to želiva, da bi bila spet doma tam na Gorenjskem...

Helena Jeras

»ZDAJ IMATE DOMA INDUSTRIJO, NI VAM VEČ TREBAS TREBUHOM ZA KRUIHOM POSTVETU.«

Indianapolis, Ind.

Bliža se čas, ko je treba obnoviti naročnino za »Rodno grudo«, ki se mi zelo dopade. Saj prinaša pisma rojakov, ki so obiskali domovino, in druge novice. Zdaj imate doma industrijo in Vam ni več treba s trebuhom za kruhom po svetu, kakor smo morali mi, ali pa služiti za dekló ali hlapca in delati po 16 ur na dan. Vesela sem, ko vidim, da se mlada Jugoslavija razvija in napreduje. Obnavljam naročnino za »Rodno grudo« za Ivano Sasek, Josepha Klemen, Julko Klemen, Antonijo Klemen in Zofko Klemen.

Ivana Sasek

»POŠILJAM VAM NASLOVE NOVIH NAROČNIKOV IZ AVSTRALIJE...«

Cardiff South, Avstralija

Pošiljam Vam svoj novi naslov in 1 Lstg za »Rodno grudo« in za Izseljenski koledar za l. 1960, ker imam letošnjega, kot ste mi sporočili, že plačanega. Pošiljam Vam naslove treh novih naročnikov na »Rodno grudo«. Tople pozdrave vsem rojakom in znanec doma in v tujini.

Franc Lampe

»VESELA SEM BILA SLIKE RIBNICA NA POHORJU...«

Lodz, Poljska

Kar v začetku Vam želim vse najboljše v tem novem letu. Oprostite pozni čestitki, ki pa je iz srca. »Rodno grudo« redno prejeman in je moje veliko veselje. Matica se nam zdi kot prava mati nas izseljencev, mati, ki svojih otrok nikoli ne pozabi. Veže nas z domovino in obvešča o najbolj pomembnih dogodkih doma. Saj nas še sorodniki večkrat zanemarjajo in dolge mesece ne dajo glasu od sebe. V »Rodni grudi« sem našla veliko slik iz domo-

NEKAJ SPOMINOV OB MOJI
OSEMDESETLETNICI

Chicago, Ill.

Rojen sem bil 12. marca 1878 v Bistrici, občini Sentrupert na Dolenjskem. Moja mati je bila kmečka dekla, za kruhom je hodila iz ene fare v drugo in mene, seveda, ki sem bil še zelo majhen, jemala s seboj. V šolo sem hodil v Smarjeto, koliko časa, se ne spominjam, od tam sva se z materjo preselila v Skocjan, iz Skocjana pa v Sentpeter pri Novem mestu, kjer je mati dobila službo v farožu. Za fajmoštra je bil tedaj tam neki Rome. Ker sem že znal brati, mi je fajmošter dal knjižico, da sem se na pamet naučil moliti konfiteor in me je naredil za svojega ministranta. Pri tem je pa malo špekuliral — tujim ministrantom je moral namreč plačevati po štiri krajcarje od maše, meni pa ni dal nič. Ko so to zvedeli drugi fantje, so mi grozili, da me bodo pošteno pretepli, če bom še zastoj ministriral. Preden so to grožnjo izpolnili, me je mati poslala nazaj v škocjansko faro, kjer sem služil za pastirja. Potem je bilo s šolo pač križ, ker me je gospodar zaposlil doma.

Leta 1897/98 sem služil v Kandiji pri Novem mestu kot gostilniški hlapec pri gostilničarju Janezu Jakšetu. Takrat so gradili nov železniški most preko Krke. V Kandiji, ki takrat še ni spadala pod Novo mesto, je bil takrat župan Stembur, ki je imel tudi gostilno. O Stemburju so pripovedovali razne zgodbe. Takrat nekako sem začel staviti v loterijo. Enkrat sem zadel ambo in dobil štiri goldinarje. Nato sem še večkrat dobil ambo ali terno ter si s tem nekaj prihranil. Nekaj denarja sem imel še prisluzenega, tako da sem spravił skupaj sto goldinarjev. Še sto goldinarjev mi je dala mati in z njimi sem odjadral čez veliko lužo po srečo v Ameriko. 2. februarja 1899 sem bil že v Chicagu in še danes sem tukaj. Od mojega prihoda do zdaj je preteklo že dolgih 60 let. O svojem delu v tujem svetu in svojih doživljajih Vam pa drugič kaj več.

Frank Udovc

»KO BOM HISICO PRODAL,
SE VIDIMO VRH BLEGASA...«

Saverville, Ill.

Obnačljam naročnino za »Rodno grudo« in letošnji Izseljenski koledar. V prejšnjem pismu sem malo napisal, kako sem l. 1912-15 vandrov po Novi Zelandiji. Veliko bi lahko povedal, le pišem težko. Nečakinja mi je pisala, da se mora samo še 16 mesecev učiti, da postane Nurse (bolničarka). Potem bo morda šla v Jugoslavijo, ali pa se bo omožila. To je odvisno od nje. Zame je pa tako: ko bom tukaj hišico prodal, pridem k Vam v Jugoslavijo in takrat se vidimo na vrh Bleगाša... Vsem skupaj le pozdrav!

George Verčič

»KOLENDARJEV
MI JE ZMANJKALO...«

New Smyrna Beach, Fla.

Zahvaljujem se Vam za poslano koledarje. Kar hitro sem jih prodal, moral bi jih naročiti več. Zadnjega sem prodal mr. in mrs. Pugel na božični dan. Puglova sta prišla pred nekaj meseci z obiska v Jugoslaviji. Na božični večer in naslednji dan smo imeli praznovanje v dvorani SNPJ. Mladina je plesala, starejši smo pa na prostem balinali. Pomaran-

če na našem vrtu so prav zdaj zrele in sladke. Če bi ne bila Samsula tako daleč od Ljubljane, bi Vam kar poslal košaro teh pomaranč.

John Gorjanc

»NEKAJ O NASEM DRUSTVU
SV. BARBARE...«

Jeanne d'Arc, Francija

Naše društvo Sv. Barbare obstaja že od l. 1926. Od ustanovnikov živita samo še dva člana, in sicer podpredsednik Vipotnik in blagajnik Kranjc. Oba skupaj nosita petnajst križev — ali sto petdeset let. Vsi drugi od ustanovnikov pa že počivajo v tuji zemlji ali pa so se preselili v domovino. Naša slovenska kolonija tu je bolj majhna. Društvo ima okrog 160 članov in članic, v to število so ošteti tudi domačini, t. j. člani družin, ki niso več čisto slovenske. Včlanjeni so večinoma starejši ljudje. Zdaj pa nameravamo pritegniti v naše vrste tudi mladino. Za letos imamo v načrtu ustanovitev moškega pevskega zbora. Prepričani smo, da bo ta načrt tudi uresničen. Sporočam Vam tudi, da se mi letošnji Izseljenski koledar zelo dopade. Posebno so lepe slike iz naše domovine. Tistim, ki ga niso naročili, je res lahko žal. Pri-

jeteljski pozdrav Vam in vsem bralcem »Rodne grude« in srečno novo leto!

Johan Pribošek

POSILJAM NAROCNINO ZA
KOLENDAR IN »RODNO GRUDO«
Detroit, Mich.

Odposlala sem Vam 84 dolarjev za koledarje in 15 naročnin za »Rodno grudo«. Naročnino za list so plačali: John Cankar (za 2 leti), I. Lovšin (2 leti), Rose Vihtelič (1 leto), John Krainz (1 leto), Anna Travnik (1 leto), August Platt (1 leto), Joseph Koss (1 leto), Mary Skorjanc (1 leto), Martin Menton (1 leto), C. Gaber (1 leto), Jakob Gorup (1 leto). — Rojaka John in Anna Cankar sta praznovala 50-letnico poroke. Otroci so jim pripravili lepo slovesnost, mi jima pa želimo še mnogo let srečnega žitljenja. — Letošnji koledar se vsem zelo dopade. Vidimo, kako Jugoslavija lepo napreduje, na kar smo tudi mi tukaj ponosni. Naše avtomobilsko mesto se pa še ni rešilo brezposelnosti. Gorje tistemu, ki izgubi delo, težko dobi drugega. Mnogo ljudi se je izselilo zaradi brezposelnosti. Tudi davki od hiš so vedno večji. Vsem srečno novo leto!

Frances Lovšin

Pepski
zbor
»Triglav«
iz
Clevelanda

Mladi vod

Vaš je ves bodoči čas

*Vi ste majhni, leto je veliko,
v nedogled vam teče pestra pot.
Slika se odgrinja vam za sliko,
dan za dnem jih vam vrsti povsod.*

*Majhni ste na tem velikem svetu,
vendar vaš, le vaš je ves ta svet.
V prt svilen ste vtkani, cvet ob cvetu,
prt pa je čez vso zemljo razpet.*

*Majhni zrete v te velike čase,
vendar vaš je ves bodoči čas.
V njem zibali boste zlate klase,
ko bo davno že prešel za nas.*

Lili Novy

V BUTALAH SEJEJO SOL

Butalcem je bilo sitno, da so morali sol kupovati tako daleč. Pot stane, sol ni zastoj in še se zgodi, da je nimaš, kadar bi jo najbolj potreboval. Doma pa je zemlje dovolj in kakšne zemlje — na taki zemlji plenja vse mogoče! Pa so sklenili, da bodo sol pridelovali sami doma.

Pa so spomladi vsak okoli svoje kočice prekopali rušo, jo povlekli in vanjo posejali sol, da jo bo gospodinja imela kar pri rokah kakor peteršiljček in drobnjak.

In potem je padel dež in je sijalo ljubo sonce in so pričakovali in veselo pričakovali: pognalo je mlado zelenje, bujno šlo v rast in obetalo bogato žetev.

Pa kar je pognalo in se tako lepo šopirilo, so bile samo mlade koprive in nič drugega.

Pa so jih Butalci gledali in so jemali mlado perjišče na jezik: pošteno jih je opeklo! Zadovoljni so dejali: »Ajsa! Mlada sol — že sedaj je tako ostrá! Kako bo šele slana, hvala bogu, kadar dozori!«

Fran Milčinski

Meseci v letu

*Januarja svet je v snegu,
sankamo se v belem bregu.*

*Februar pripelje pusta,
mastna so njegova usta.*

*Marec nam pomlad prinese,
vse zaspance naj potrese.*

*Če dežja bo kaj aprila,
zemlja bolje bo rodila.*

*Maja rože zacvetijo,
ptičice se z vej glasijo.*

*Junija je šole dosti,
lonc poln je učenosti.*

*Julija je sonce vroče
in če ni nič hude toče*

*v avgustu bo veselo
mlinsko se kolo vrtelo.*

*Že september v šolo kliče
bistre fante in dekličice.*

*Grozdje je v oktobru sladko,
sonce sije nam že kratko.*

*Je v novembru dobra paša,
zdrava bo živina naša.*

*Ko december mesec mine,
novo leto nam zasine.*

Po Fr. R.

MALI BESEDNJAK

Slovensko	English	Français	Deutsch
leto	year	an année	Jahr
dan	day	jour	Tag
pot	way, road	chemin	Weg
slika	image	image	Bild
svet	world	monde	Welt
cvet — coetje	flower	fleur	Blume
zemlja	earth	terre	Erde
čas	time, weather	temps	Zeit
sol	salt	sel	Salz
doma	at home	à la maison	zu Hause
pomlad	spring	printemps	Frühling
gospodinja	house keeper	menagere	Wirtschafterin
dež	rain	pluie	Regen
sonce	sun	solei	Sonne
žetev	harvest	moisson	Ernte
kopriva	nettle	ortie	Brennessel
jezik	longue, language	langue	Zunge

Dom in družina

Krepčilne jedi za bolnike in okrevance

Narastek iz telečjega mesa

100 g telečjega mesa brez kosti, 50 g belega kruha ali 1 žemlja, pol jajca, sol, limonina lupina, 1 g surovega masla za model.

Meso trikrat premeljemo na strojčku. Kruh namočimo v mesno juho ali v mleko za pol ure, ga ožmemo in pretlačimo. Zmešamo rumenjaki in pretlačen kruh, dodamo zmleto meso, sol, seseklano limonino lupino in trd sneg iz beljaka. Zmes zvrnemo v kozico ali model za narastke, ki smo ga prej tanko namazali s surovim maslom in posuli s kruhovimi drobtinami. Model vložimo v večjo posodo z vrelo vodo in vse skupaj za pol ure postavimo v ne prevročo pečico.

Telečji zrezek v omaki

150 g telečjega mesa, limonina lupina, 50 g korenja, 1 dl vode, 5 g moke, 5 g surovega masla, sol, limonin sok.

Mesu odstranimo kožice in žile in ga pol ure dušimo skupaj s korenjem in seseklano limonino lupino. Juho odlijemo in med mešanjem vsujemo vanjo moko; le-to kuhamo 20 minut. Nato dodamo po okusu soli in limoninega soka ter surovo maslo. Omako zlijemo na telečji zrezek.

Špinačni puding z mesom

250 g špinače, 5 g surovega masla, 15 g moke, pol rumenjaka, 1 beljak, sol, 125 g telečjega mesa; 1 g surovega masla za model.

Špinačo dušimo v malo slane vode in jo sesekljamo, ne da bi jo iztisnili. Vmešamo surovo maslo z moko, dodamo sesekljano špinačo in rumenjaki, končno pa še trd sneg iz beljaka ter rezine kuhanega te-

lečjega mesa. Maso denemo v pomaščen pudingov model ali lonček in ga kuhamo pol ure v sopari.

Jetrna juha

50 dkg jeter, pol čebule, 2 stroka česna, 5 dkg masti, 5 dkg moke, 1 in pol litra vode ali kostne juhe, majaron, zelen peteršilj, 4 dkg riža.

Na masti prepražimo na kolobarčke zrezano čebulo in česen. Dodamo na rezine zrezana jetra, jih hitro prepražimo, pomokamo, moko še malo zarumenimo in odstavimo. Ohlajena jetra dvakrat zmeljemo na mesoreznici, jih zalijemo z en in pol litra vode ali dobre kostne juhe, prevremo in zakuhamo riž. Kuhano juho odšavimo z majaronom in sesekljanim zelenim peteršiljem.

Paljeni krapki s čokoladno smetano

Osminko litra vode, 2 in pol dkg surovega masla, ščep soli, 6 dkg moke, 2 celi jajci, 1 beljak, žlička mleka, maščoba za pekač.

Nadev: pol litra sladke smetane, 10 dkg čokolade, 6 dkg sladkorne moke.

Vodo solimo, ji dodamo maslo, zavremo, zakuhamo moko ter stalno mešamo, da dobimo gosto kepo testa, ki se ne oprijemlje posode. Testo odstavimo, nato ga ohladimo, primešamo drugo za drugim obe jajci, nato še beljak in mleko. Medtem dobro mešamo. Iz tako pripravljene testa naredimo z žlico kupčke na drobno pomazan pekač in jih v srednje vroči pečici spečemo. Ohlajene krapke prerežemo in nadenemo s smetano.

Nadev: stepeno smetano sladkamo in ji narahlo primešamo naribano čokolado.

Pinca

50 dkg moke, 4 rumenjaki, 12 dkg margarine, 12 dkg sladkorja, 2 dkg kvasa, mleka po potrebi, sol.

Margarino ali surovo maslo na toplem penasto umešamo, dodamo sladkor in rumenjake drugega za drugim ter tudi to rahlo umešamo, še vedno na toplem. Kvas razmešamo z žličko sladkorja v žlici mleka in žlici moke ter postavimo, da shaja. V presejano moko zamešamo najprej umešanje in kvas, nato šele po potrebi dodamo toplo mleko. Iz tega zgnetemo testo, ki ne sme biti mehko. Najbolje je, da ga zamesimo zvečer in pustimo, da shaja čez noč, nato pa ga naslednji dan vsaj štirikrat pregnetemo. Čim večkrat je testo pregneteno, tem gostejša in boljša je pinca. Po zadnjem gnetenju izoblikujemo hlebčke ali štruce, jih večkrat čez sredo prerežemo in pustimo, da vzhajajo. Vzhajano testo namažemo z mlekom in pečemo v srednje vroči pečici 1 do 1 in četrt ure. Pinco režemo šele naslednji, še bolje pa tretji dan.

Potica iz krhko kvašenega testa

50 dkg moke, 7 dkg margarine, 7 dkg sladkorja, 1 jajce, sol, 10 dkg vzhajane kvasa.

Nadev: 50 dkg orehov, 5 dkg margarine, 1 jajce, limonina lupinica, 20 dkg sladkorja, malo ruma, 2 dkg kakaoa, 10 dkg rozin, okrog četrt litra mleka.

Med presejano moko narežemo margarino, dodamo sladkor in dobro zmešamo. Primešamo še celo jajce in vzhajan kvas (kvas razmešamo v lončku z 2 žličkama sladkorja in 1 žlico

mlačnega mleka in postavimo vzhajat). Z nožem najprej čimbolj pognetemo jajce in vzhajan kvas z drugimi dodatki v testo, nato pa dokončamo gnetenje še z roko. Iz testa napravimo tri enake hlebčke in jih takoj drugega za drugim razvaljamo v enake pravokotnike, namažemo z nadevom, potresemo z rozinami in trdno zvijemo. Položimo na nekoliko pomaščno pekačo in takoj spečemo v srednje topli pečici. Pečemo približno 40 do 50 minut. Tega testa ne pustimo shajati, zato je najbolje, da si pripravimo najprej nadev, nato pa šele testo.

Nadev: Orehe zmeljemo in jih poparimo z vrelim mlekom. Dodamo sladkor in margarino, nato dobro zmešamo. Nekoliko ohlajenemu nadevu primešamo še rumenjaki s seseklano limonino lupinico in rum, na koncu pa še trd sneg. Če nam je nadev predelek, ga zgostimo s pestjo zmelteh orehov ali z drobtinami.

Kuhano svinjsko meso s hrenom

1/2 kg svinjskega vratu ali flama, 1/2 korenčka, 1/2 zelene, 2 čebuli, 2 stroka česna, nekaj zrn popra, košček limonine lupine, ščep soli, koreninico hrena.

Svinino zrežemo na 5 koščkov, jih denemo v kozico, dodamo na rezance zrezano korenje, zeleno, čebulo in česen, našteje dišave ter 3/4 l vode. Dobro pokrito kuhamo počasi, da se meso zmeha. Nato damo jed v skledo in jo potresemo z drobnostmi nastrganim hrenom.

Skutini žličniki

50 dkg skute, 1 jajce, sol, 6 jedilnih žlic drobtin, mast za cvrjenje ter sladkor in cimet za posipanje.

Skuto pretlačimo, ji primešamo stepeno jajce, sol in drobtine. Zmes naj stoji na hladnem vsaj 15 minut. Medtem razgrejemo v kozici maščobo. Nato z žlico režemo žličnike in jih vlagamo v vrelo mast. Rumeno zapečene odlagamo na cedilo. Se vroče potresemo s sladkorjem in cimetom ter ponudimo.

Paket od doma

(Odlomek iz romana »Kje ste, Lamutovi?«)

Nekaj dni pozneje smo dobili s Strmca dragoceno pošiljko: teta Jera nam je poslala zaboj sadja. Priloženo je bilo tudi pismo, v katerem je podrobno poročala o letini. Ko je nadrobila še nekaj novic s Strmca, Motnika in Podloga, nas je povabila domov, če je na Francoskem tako hudo kot pri njih, kajti človek hudo laže prenaša doma ko na tujem.

Zbrani smo bili v kuhinji okoli mize, na kateri je stal odprt zaboj: mati, ki je pogrskavala med mojim branjem, oče, ki je sicer topo gledal skozi okno v siv jesenski dan, pa so mu vendar od časa do časa vztrepetale ustnice, Štefka, ki ni bila pri stvari, marveč je s svojim Robertom gotovo sedela v kaki kavarni in poslušala francoske popevke, pa Pepček in Mihec, ki sta z očmi in željami v zabouju in tudi nista — kot Štefka — slišala tega, kar sem bral.

»Strmec, Strmec!« je zavzdihnila mati. Potem je segla v zaboj. »Poglejte, kakšne hruške! Ste tu videli takšne?« Dala je vsakemu po eno, najprej seveda Mihcu in Pepčku. »In orehi!« Segla je z roko med orehe in dala vsakemu enega. »To bo potica!« Tudi kostanjem se je čudila, čeprav kostanji niso bili nič izrednega. S slastjo smo pojedli vsak svojo hruško.

Ko smo začeli tretji orehe, se je mati spet oglašila. »Čujte!« je zaklicala. Pogledali smo k njej. Njen obraz je bil svečan, oči so se ji svetile. »Čujte,« je ponovila z glasom, ki je drhtel od razburjenja, »pojdimo domov, vrnimo se! Njivo imam, kupili bomo še kos travnika in kravo, toliko denarja imam. Čujte,« s pogledom nam je hotela seči prav v dno srca, »pojdimo, zdaj je še čas! Marko, zadnjič si za las ušel nesreči, ali ji boš ušel jutri? Luka, na Strmca boš našel zdravje, tu razsaja smrt, ne samo v jami, tudi zunaj. Štefka, tudi za tebe je zadnji čas, da greš od tod, doma boš našla poštenega fanta! Pepček, ti pa moraš v domačo šolo! Vsi moramo domov, vsi!«

Prvi se je oglašil oče.

»Nisi čula, kako je v Jugoslaviji? Ivan dela samo pet dni v tednu, tretjina rudarjev je odpuščenih. Kje naj dobim zaslužek, kaj naj delam?«

»Kaj naj delaš? Pasel boš kravo, odpočil si boš...«

»Kravo, da bi pasel?« se je jedko zasmel oče.

»Ne vidiš, kakšen si?« je mati razvneto nadaljevala. »Kmalu ne boš mogel več na delo. Kaj boš potem počel. Doma pa se bo našlo zate lahko in zdravo delo. Ti,« se je obrnila k meni, »ti Marko si boš našel zaslužek, če ne spodaj v rudniku, pa na kmetih. Takšen fant kot si ti, najde delo tudi

tedaj, ko vsi pravijo, da ga ni.« Proseče nas je pogledala. »Čez zimo bi še ostali, nekaj bi še zaslužila, potem bi prodali konja in voz in vse drugo, česar ne bi vzeli s seboj, pa šli. Teti Jeri bi že prej poslali denar, da kupi travnik in nam najde dobro dojnico. Stisnili bi se, dokler si Jera in Ivan ne bi našla stanovanja drugod.« Ker smo še vedno molčali, je še povedala. »Tu ne bo več dolgo, kot je bilo in je še, to slišim pri vsaki hiši, tu in tam se že odpravljajo domov. Zakaj ne bi šli, ko je še čas?«

»Jaz ne grem,« se je najprej uprla Štefka, »vi drugi lahko greste, jaz ostanem. Dobro zaslužim in...«

»Misliš, da te bo vzel? Dovolj sem že slišala, kakšni so Francozi. Otroka ti bo napravil in te pustil. Ne boš mi več hodila z njim.«

»Z Robertom se bova poročila, kmalu, prav kmalu!«

»Šli bomo, šli,« je govorila mati odločno, jezno. »Marko,« se je obrnila spet k meni, »ti nam boš priskrbel potrebne papirje. Takoj ko jih dobimo, gremo. Ne bomo čakali pomladi! Si slišal, Marko?«

Prav zdaj, ko doma stradajo še tisti, ki imajo delo, ko je vsak dan, vsako uro na cesti več brezposelnih, medtem ko tu še imamo zaslužek, prav zdaj, ko sem stopil v organizacijo, ki se odločno bori za delavske pravice, prav zdaj naj bi šel domov? Za očeta, Pepčka in Mihca, tudi za Štefko je res boljše, je najbolje, da gredo, toda jaz ne morem z njimi. Res je, da se ne bomo tako kmalu vrnili, če se ne vrnemo zdaj, vendar jaz ostanem. Oči so se mi šele začele odpirati, šele zdaj stopam v življenje, široko, pisano, razburkano. Kako naj materi to dopovem?

»Papirje lahko priskrbim,« sem rekel, »to ne bo težko, nikogar ne zadržujejo več, ampak« sem le spraval iz sebe, »jaz ne bom šel.«

»Ti ne bi šel?« se je ustrašila mati. »Ti, Marko?«

Kakor sem vedel in znal sem ji razložil, da mi res ne kaže.

»Dobro,« je dejala mati na pol poražena, »pri-skrbel nam boš papirje in prišel za nami, ko ti bova s stricem našla delo, mi drugi pa bomo šli.«

»Ne vem, zakaj bi hodil domov?« se je oglasil oče. »Tu nam ni sile, ne tebi Roza ne meni ne nikomur. Vem,« se je razjezil »rada bi me spravila na Strmec, kjer ni krčme, kjer ni drugega kot puščoba. Ne, ne, dokler bom migal s temle mezin-cem, ne grem od tod. Tu sem še človek, kaj bi pa bil doma?«

»Tudi jaz ne grem,« se je oglasil Pepček, »v šoli mi ne gre več tako slabo, pri vožnjah zmeraj kaj dobim, kak frank, kos kruha, čokolado, bon-bone. Kaj bom dobil doma?«

»Tako,« je zaklicala mati razočarana, »tako? Nočete domov? Dobro,« je kriknila z zadržanim

jokom, »dobro, pa pojdem sama, pojdeva midva z Mihcem! Ostanite, kar ostanite! Sem radovedna, kako boste živeli, kako boste živeli brez mene.« Vzela je v naročje Mihca, ki so mu izza poletja lica nekoliko pordela, čeprav je bil še vedno dro-ban. »Kajne Mihce,« je rekla skozi jok, »midva bova šla domov?«

Mihce, ki ni vedel, čemu najprej takšna sveča-nost, potem takšno razburjenje, je stegnil ročice proti zaboju in zaprosil: »Mama, hruško, hruško!«

Dal sem mu hruško, da ne bi zajokal. Vedel sem, da je mati izgubila bitko, zaslutil celo, da jo je izgubila za vedno. Bridko mi je bilo, toda niti besedice ji nisem mogel reči v tolažbo. Molče sem gledal, kako je spustila Mihca na tla in pobegnila iz kuhinje.

CIRIL KOSMAC:

»Saj, kje pa so zdaj Pologar, Okrogličar in Modrijan?« sem vprašal, ker so me zanimali ti vaški mogotci, ki bi tudi nas najraje utopili v žlici vode.

»Kje so?« je teta po svoji navadi ponovila vprašanje. »Pologar se je spremenil. Pobje so ga postavili na pravo pot. Dva sta mu padla. Pomagal je. Beli so ga strašno pretepli. Desno oko so mu izbili in hišo so mu zažgali. Tudi Okrogličarja je pamet srečala. Saj taka, da mu je zaprla kljun. Nehal je lajati in baje je včasih tudi kaj primaknil. Modrijanu pa ni bilo pomoči. In to smo že vnaprej vedeli. Nekaj časa je prav po kramarsko cincal. Klanjal in smehljaj se je na obe strani. Toda navsezadnje je le prišel čas, ko je moral pokazati svojo barvo. Bila je kajpak bela: denar in pogoltnost sta ga potegnili k hudiču. Do raz-pada Italije je bil doma, potem pa jo je pobrisal v Tolmin, ker v naši vasi ni bilo postojanke. Tudi tam ima dve hiši. V njegovi hiši je zdaj dom ljud-ske prosvete in zadruga, njegovo polje pa je odbor dal bajtarjem v užitek, dokler naša stvar ne bo zatrdno rešena in pride agrarna reforma tudi k nam. Ne vem, zakaj ga naši še niso zaprli. Ne-mara, ker je prestar. Pravijo, da se mu meša. In saj ni čuda. Kako in kaj je zdaj z bogom, tega jaz po vsem tem skoraj ne vem več,« je rekla teta in z vprašujočimi očmi pogledala na staro razpelo, ki je viselo v kotu nad mizo. »Vest pa je prav gotovo. In vest ga mora peči. Strašno je, če se človek tako poživini! Pomisli, v njegovem vrtu so našli Obrekarja. Pod gredo radiča. In še sam ga je moral zagrebsti. No, pa bom že povedala.«

»Ali so ga ubili?« sem vprašal.

»Ubili. Pa bom že povedala, ko pridem do tja. Vse lepo od kraja.«

»Pa začni že vendar enkrat od kraja!« sem iz-gubil potrpljenje. »Prav tako si nam otrokom pri-povedovala življenje svetnikov in že takrat me je jezilo.«

»Saj,« je rekla teta, »v tem se pa nisem spre-menila. Zakaj pa v knjigah znajo vse tako lepo zvrstiti, da pride vse ob pravem času?«

»Ker začno od kraja,« sem rekel in moral sem se ji nasmehnuti, ker je bila resnično nejevoljna nase.

»Dobro!« je rekla in odločno prekrížala roke. »Bom pa začela od kraja. Torej, kakor sem že rekla, bil je res star in zgaran. Hrbenico je imel skoraj tako upognjeno, kakor rajnka Loputnica, bog ji daj nebesa; roke so mu mahale že mimo kolen. 'V zemljo me vleče,' je govoril. Saj ni bilo čuda. Koliko tisoč oprtnikov gnoja pa je v sedem-desetih letih znosil v svoje strme jalove laze. Tudi noge so se mu že tresle. In zgaga ga je pekla, da je kar naprej točil sline. Polente že ni smel več jesti. I, saj veš, kadar pri nas bajtar ne sme več jesti polente, naj kar gospoda pokliče in na smrt naj se pripravi. Pa saj je bil pripravljen na večni počitek, ki ga je prav gotovo zaslužil. In če so nebesa, nebesa tudi; saj ni nikomur skrivil lasu, njega pa je življenje sedemdeset let teplo po obeh licih. Devet otrok je zredil. Koliko gmajne je iz-trebil zanje! Od zore do mraka je mahal s kram-pom in kar naprej mislil, da njegovim otrokom ne bo treba tako garati. Sam mi je povedal, kako prepričan je bil, da bo vse drugače, ko bodo nje-govi otroci dorasli. Kako bo, tega ni vedel. Kdo pa je vedel? Toda verjel je, da bo drugače... Kako čudno je to! Odkar sem skrivaj brala te nove stvari,« je rekla in samo s kretnjo glave pokazala kup brošur na polici, »se mi zdi, da sem tudi sama

tako mislila. In da ne bi lagala, porečem, da nisem mislila jasno... z besedami, ampak... kako bi rekla... bolj megleno... z občutkom. Saj me razumeš!« je vprašala ter v zadregi prebirala svoje koščene prste.

»Seveda razujem.« sem naglo pritrdil, ker sem videl, da sedi na trnih.

»No!« se je glasno oddahnila. »In če so že od nekdanj vsi ljudje tako mislili in verjeli, potem so se le morali roditi otroci, ki so to vero uresničili. Mar ne?« je rekla in dvignila glavo.

»Kakopak!« sem pridno prikimal, kajti teta je bila vedno bolj prikupna. Sedela je pred mano in ni bila nič več zajedljiva štrigalica. Prav nič ni bila podobna tisti nekdanji zadirčni in pobožnjaški trlici. Trlica je bila že, nemara še bolj koščena in zgarana, toda bila je zgarana, kakor se človek zgara pri zdravem delu na kmetih in ne služkinja, ki trideset let ometa pajčevino po zatohlih sobah propadle grofice. Njen obraz, ki je bil včasih voščen in trd, brez slehernega sledu smeha, je bil zdaj zagorel ter kljub ostrim brazdam sproščen in kljub bradavicam dokaj prijazen, skoraj prijeten. Njene oči so bile žive; poznale so odkritosrčnost in zadrego. Razvnela se je. Opletala je z rokami. Njen glas se ni več osladno vlekel, kakor bi ga po krošnjarsko prodajala na vatle. Govorila je o krivicah, ki so se nam godile in ne o »kazni za naše pregrešno življenje«, kar ji je bilo včasih zmeraj na jeziku. Skratka, bila je živ človek sredi živega življenja.

»Da,« je naglo stresla glavo ter se v zadregi rahlo nasmehnila in pogledala vstran, ker je opazila, da sem jo motril, »kaj sem že hotela reči? Saj Obrekarjeva sta ostala na stare dni sama, popolnoma sama. Nande je padel v Karpatih, Peter se je šele po vojni vrnil iz ruskega ujetništva. Prvega maja je obesil zastavo na vrhu Košutnika. Prijeli so ga ter ga vlekli v kasarno, kjer so ga karabinjeri pretepli, mu izcukali polovico brk ter ga nato o belem dnevu gnali z njegovo zastavo nagega skozi vas. Pa kaj bi ti pripovedovala, saj tega bi se še sam lahko spomnil.«

»Saj se,« sem skoraj preglasno pribil.

»No, in kakor veš, jo je še isto noč pobrisal čez mejo. Tam so ga kasneje tudi zaprli. Ko je odsedel sedem let nekje na Srbskem, so ga vrgli nazaj čez mejo. Tu so ga prijeli in poslali na otoke. Štirinajst let je siromak presedel in nato umrl. Zidovi so ga izpili... Vidiš, včasih nisem vedela, kako močna je prava in poštena misel; človeka tako zravna in urdi, da ga muke ne upognejo in nazadnje celo umre. In bili so taki ljudje tudi pred vojno, še prej, zmeraj, medtem ko smo mi garali kakor živina in hkrati brez premisleka mislili in verjeli, da je človek nekaj kar tako tja vdan... nekaj, kar tiho gara... kakor pohleven vol, ki dan za dnem vleče voz, prežvekuje najbolj jalovo seno in še zamuka ne. Zdaj pa vem, da je človek... da je človek... kako naj rečem... ah, kaj bi le iskala besedo! Vse je! Na vrhu je!«

Boris je šel z njim in Smukač

Utihnila je, sklonila glavo ter se zamislila v svoje žuljave dlani, kakor bi bilo tam popisano vse njeno hlapčevsko življenje. Potem je roke trdo otrla ob predpasnik, kakor bi hotela izbrisati svojo zanikrno, človeka nevredno preteklost ter se naglo in preglasno vrgla v pripovedovanje.

»Najstarejša hči, Nanca, je do dvaindvajsetega leta hodila na dnino. Potem pa se je nekega dne ujezila in rekla, da ne bo vse življenje capljala sključena in pulila plevel iz tujih njiv. Šla je. Najprej v Trst in od tam v Egipt, kjer je v štirih letih izhiral... Bog ve, s čim si mora tam ženska služiti svoj kruh?« je rekla počasi ter me pogledala samo izpod čela. »Ti že veš, ker si bil po svetu.«

»Vem,« sem prikimal. »Nemara pa le ni bilo najhujše.«

»Nemara. Govorili so tudi o tem. Toda saj veš, kako je: kadar je treba žensko obsuti z gnojem, se vsak babji jezik razcepi v vile... No, pa pustiva to, da ti povem naprej. Sina Naca so prijeli, ker so našli pri njem prepovedane knjige in časopise. Odmerili so mu šest let. Fant je bil slabotnega zdravja, ker je vse noči tičal v knjigah. Bajje je tudi pesmi skladal; vsaj pobje so mu nagajali in mu včasih rekli Gregorčič. Umrl je že po treh letih v južni Italiji. Bajje so tam zelo močvirnati in nezdravi kraji.«

Prikimal sem.

»No, in tako so Obrekarju ostali samo še trije pobje: Neje, Stane in Mirko. Vse tri so poklicali k vojakom takoj ob izbruhu vojne. Poslali so jih

v kazenske bataljone. Najmlajšega je na Sardiniji pobrala malarija že enainštiridesetega.«

»Hudi udarci.«

»Hudi. Ampak podrli ga niso. Samo tarnal je: ‚Vserod so moje pobe gonili, po vseh frontah so se morali tepsti in umirati, zdaj pa, ko je prišel čas, da bi doma zgrabili za puško, jih ni. Nobene-ga ni — in šest jih je bilo!‘ Vidiš, kako premiš-ljeno, kako hinavsko so nas ugonabljali in prega-njali iz teh krajev!« je vzkliknila teta in v njenih očeh se je zablistala zdrava, sveta jeza, ki tudi družji ponižane in razžaljane.

Namrščila je obrvi in glasno zajela sapo. Hotela je nekaj vzklikniti, pa se je premislila, ker ji je pogled obvisel na podobi starega Obrekarja. Mo-trila ga je precej časa, nato pa je prav počasi in skoraj mrzlo rekla:

»Sicer pa ni še vseh dni konec. In Trsta tudi ne morejo odrezati ter ga v žepu odnesti. Bo že počakal!«

»Bo!« sem pritrdil. »In zdaj pa povej naprej!« sem jo podrezal.

»Saj!« je poskočila. »Kje sem že bila? Že vem. Še o Ivanki sem hotela povedati. Šivilja je bila. Živa in lepa čea. In prizadejala mu je mnogo gorja. Zagledala se je v brigadirja. Obrekarju je bilo seveda hudo pri duši. Lahko si misliš. Rotil jo je, ji govoril o Nandetu in Nacetu, prosil, zmerjal z vsemi psovkami, da ga je bilo kar grdo poslušati, toda čea se je zrušila predenj in rekla, da ne more več. Šla je, srečna pa ni bila. Pred petimi leti je umrla in mu poslala svojega sedem-letnega sina. Otrok je bil črn kakor cigan, toda imel je lepe materine modre oči. ‚Naše oči ima,‘ je rekla Obrekarica. ‚Ima jih,‘ je zadovoljno rekel Obrekar, ‚samo da ne bo butast.‘ — ‚Ali si že spet začel!‘ je vzrojila Obrekarica, ker se je spomnila njegovega večnega tarnanja; kadarkoli se je Obrekarju rodil otrok, je zmeraj tarnal: ‚Tako je,‘ je govoril, ‚ko se otrok rodi, hitro vidiš, kakšen je: šepal ne bo, roke ima, sliši, slep ni, grbe nima, toda v glavo mu ne moreš pogledati. Revežem se pa nesreča rada primeri.‘ No, otrok ni bil butast. Prav nič ne. Pameten je bil. Pravzaprav že kar moder. Boris mu je bilo ime. Oba stara sta se navezala nanj in čakala, da se kdo vrne. Vrnil se ni nobeden. Še danes ne. Nejc se je oglasil iz južne Francije, kjer mora delati kot težak za angleško vojsko. Stane pa je pisal iz Amerike, kjer je v taborišču italijanskih ujetnikov. Kaj se to pravi!« se je razvnela teta. »Petindvajset let smo se topli za osvobojenje, bili smo zavezniki, ko zaveznikov sploh še nikjer ni bilo, zdaj pa jih ti zavezniki strpajo v ujetniško taborišče, v laško ujetniško

taborišče. Človeku kar kri zavre!« Zamahnila je z roko. »Sicer pa sva pravkar govorila o tem...«

Oči so se ji iskriale. Vrgla je pogled na podobo, zmajala z glavo in rekla:

»Kaj bi le dejal, če bi vse to dočakal? In prvi je začel!«

Popravila si je šop las, ki ji je venomer uhajal izpod obledele rute, ter začela spet mirno pri-povedovati:

»Tako je bilo. Spomladi dvainštiridesetega ga je žena dolgo nagovarjala, naj bi šel po spomla-danskega prašička na Oblakov vrh. Obrekar se je upiral. ‚Nikoli me te noge ne bodo več prinesle na Oblakov vrh,‘ je trdil. No, pa ga je stara le spravila. Boris je šel z njim in Smukač. To je bil krasen pes in pameten tudi. Volčjak. Obrekarici je drva nosil v kuhinjo, ker je bila ženska bolj slabotna in se je bala stopiti potna iz hiše na prepih. Tudi ta, Smukač, je žalostno končal. Bilo je lani o Svečnici. Zvečer ti pridrvijo domobranci iz Tolmina. In še Drnulov Drejc, ta zguba zguba-sta, ta vozal skrotovičeni, je bil z njimi. ‚Kje so partizani?‘ se derejo in razsajajo po bajti. ‚Prav čakali bodo vas,‘ je rekel Obrekar. ‚Saj, ker je ta mrha tudi partizanska,‘ je rohnal Drejc ter se ogibal Smukača, ki se je zaganjal vanj. ‚Pihni zverino!‘ so mu rekli. In Drejc ga je res ustrelil, kajti toliko poguma je imel. Smukač ni niti zas-tokal, samo očitajoče ga je pogledal, tako človeško očitajoče, kakor zna pogledati samo dober pes; to pride najbrž od zvestobe. Drejca je pogled prav gotovo zadel v živo, ker je zelo počasi spravljal svoj revolver. In prav takrat se mu je tik za hrbtom oglasil Obrekar, ki je bil stopil na prag. ‚Drejc, Drejc,‘ je zmajal z gavo, ‚vedel sem, da si svojo dušo do kraja ugonobil, nisem pa mislil, da boš zdaj še s škornjem hodil po njej!‘ Drejc ni zrogovilil. Stulil se je, kakor da bi mu do vrha nakidan oprtnik gnoja vrgli na križ. No, saj tudi če bi bil iz kamna, bi se ga morale te besede pri-jeti, ker mu je Obrekar že enkrat rešil življe-nje...«

»Tako? Kdaj pa?« sem vprašal.

»Ob razpadu Italije. Takrat so ga naši ujeli in slabo bi bil končal. No, saj je itak med pokoj-nimi, toda padel je kot naš, kot partizan. Sicer bi pa izginil kot baraba, če se ne bi Obrekar in Fra Diavolo potegnili zanj...«

»Kdo?«

(Nadaljevanje)

PRISPEVKI ZA TISKOVNI SKLAD

Anton Nagode 2 dol., Joseph Glavan 4 dol., Louis Prijatelj 0.50 dol., Victoria Ružich 1 dol., Josie Remitz 1 dol., Fani Sališnik 400 frs. Iskrena hvala!

Inštitut letalske zveze Slovenije

Institute of aeronautical union
of Slovenia

»BRANKO IVANUŠ«

Ljubljana, Celovška cesta 258, Jugoslavija

*Izdelujemo kvalitetna šolska trenažna, visokosposobna
in amfibijska jadralna letala lastnih konstrukcij
in po dostavljenih načrtih kakor tudi kvalitetna
dvo- do štirisedežna športna enomotorna letala*

*Builder of own design or under licence: Gliders, sailplanes
and amphibian - sailplanes. Single engined sporting
and touring two to four seat planes.
Well known quality of products*

Vse informacije daje:

All informations will be given by:

Uprava inštituta letalske zveze Slovenije »BRANKO IVANUŠ«, Ljubljana, Celovška 258, Jugoslavija

Uvozno
in trgovsko
podjetje

SLOVENIJA IVTO

Ljubljana, Prešernova c. 40

Uvažain prodaja
na veliko

motorna vozila vseh vrst,
nadomestne dele za motorna
vozila, dvokolesa in njihove
nadomestne dele,
avtomobilske gume,
splošni in električni avtomobilski
material, avtomobilsko orodje,
in pribor ter gradbene stroje
domače produkcije

»Se rojake,
ki pridejo letos na obisk
v domovino, vabimo
na veselo srečanje
s prijatelji in znanci
v Ljubljani
v gostišču

»Stari tišler«

»Sak bo kar najbolj
solidno postrežen

Gostilna in prenočišče
»STARI TIŠLER«

Ljubljana
Moša Pijade ulica 24
(prej Kolodvorska ulica 24)

